Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Май 1921 оной 21-hэ гарана | № 278 (17701) | 1987 оной декабриин 4, пятница | Сэн 3 мүн.

Коммунис партиин хүтэлбэри доро бүхы совет арад экономико, манай обществын бүхы ажабайдалые хубилган шэнэлхэ талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Өөрын аша туhатай, эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэй хүндэ гол анхаралаа хандуулна. Хоёр-гурбан жэлэй туршада совет хүнүүдые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгаяа улам hайжаруулга социальна асуудалнуудые шиндхэхэ олохон зорилгонуудай дунда түрүүшын ээлжээндэ табигдана.

Агропромышленна комплексын ажалшадай шэн габьяата ажалай ашаар hүүлэй хоёр жэлэй хугасаа соо, үнгэрhэн түсэбтэ табан жэлэй дунда зэргын хэмжээнтэй жэшэбэл, хүдөө ажахын бүхы продукци 10 шахуу процентээр дээшэлбэ.

(КПСС-эй ЦК-гай эльгээhэн бэшэгhээ).

Ажахын тоосооной подрядна коллективүүдэй механизаторнуудта, хүтэлбэрилэгшэдтэ, мэргэжэлтэд болон эрдэмтэдтэ, совхозуудай түрүүлэгшэнэртэ, совхозуудай директорнүүдтэ, материально-техническэ хэрэгсэлнүүдээр хүдөө нютагуудые хангадаг промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдтэ, агропромышленна комплексын бүхы ажалша коллективүүдтэ

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ЭЛЬГЭЭhЭН БЭШЭГ

Нүхэдүүд!

Бүхы партиин хүтэлбэрилэгшэдтэ, бүхы совет арад экономикэй обществын бүхы ажабайдалые хубилган шэнэлхэ талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Өөрын аша туhатай, эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэй хүндэ гол анхаралаа хандуулна. Хоёр-гурбан жэлэй туршада совет хүнүүдые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгаяа улам hайжаруулга социальна асуудалнуудые шиндхэхэ олохон зорилгонуудай дунда түрүүшын ээлжээндэ табигдана.

Агропромышленна комплексын ажалшадай шэн габьяата ажалай ашаар hүүлэй хоёр жэлэй хугасаа соо, үнгэрhэн түсэбтэ табан жэлэй дунда зэргын хэмжээнтэй жэшэбэл, мелиоративна түхеэрэлгэнүүд болон үhалуурийн техникэ заhабарилха хэрэгтэй, Эсэсэй эсэстэ иимэ газар дээрэhээ ехэ ургаса абахын тула бүхы юумэ хэхэ хэрэгтэй.

Үбэлэй үеле бэелүүлэгдэдэг апрономическа хэмжээ ябуулганүүдые хаа хаанагүй эмхидхэхэ, газарай хүрьhэндэ шиег нойто тогтоохо, хэрэгтэй хэмжээнэй үтэгжүүлгэ, пестицидүүдые, түлишэ-тоhодолгын материалнуудые тарилгын эхилтэр нөөсэлхэ, намарай ургамалнуудые наринаар шалгажа, hайнаар харуулhалха.

Эршэмтэй технологи хаа хаанагүй хэрэглэдэг болохо гээшэ бүхы ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ гол зам болоно. 1988 он болотор тэдэнэй талмай 50 миллион гектарта, тэрэ тоодо ороohото ургамалнуудай талмай 39 миллион гектарта хүргэгдэхэ байна. Ехэ ашаг үрэ түйлахын тула имагтал эндэ бүхы техникэ, үтэгжүүлгэнүүд, материальна бусад эд зөөри, хүсэлэл оролдолгонууд элсүүлэгдэхэ ёhотой.

Эрдэмтэдые, мүн энэ технологиин нюсаануудые мэдэхэ болоhон мэргэжэлтэд болон түрүүшүүлые үргэнөөр хабаадуулжа, ургамалнуудай биологиие хараада абажа, поли бүхэндэ тааралдуулан, технологическа картануудые, хүдэлмэриин түсэбүүдые зохёохо, хүдөө ажахын ургамалнуудые тарижа ургуулгын бүхы шатануудта технологическа журам наринаар сахилгые хангаха шухала. Энэ хэрэгтэ жэжэ божо юумэн үгы, бараг баазаар хэжэ болохогүй гэжэ мартахагүй. Технологиин багааршье хазагайруулагдаhан ушарта ургаса доошолдог. Ургаса горитойгоор дээшэлүүлхэ, гербицидүүдые гаргашалгые хороохо, механизаторнуудай хүдэлмэриие хүнгэдхэхэ арга олгодог овощой ургамалнуудые, кукуруза, саахарай свёкло болон бусад пропашной ургамалнуудые тарижа ургуулха астраханска, мүн далангуудта тариха технологи үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда эрдэм ухаанай талаар хангалгые үндэhөөрнь хубилгаха хэрэгтэй. Ажахын тоосооной хэрилсааануудай үндэhэ hүүри дээрэ базова ажахынуудые, үйлэдбэриин болон эрдэмэй-үйлэдбэриин эмхинүүдые байгуулжа, түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые болон эрдэм ухаанай туйлалтануудые хаа хаанагүй хэрэглэхэ, энэ шухала зорилгые шиидхэлгэдэ эрдэм ухаанай болон үйлэдбэриин хоорондохи холбоое hайжаруулха, эрдэмтэдэй, мэргэжэлтэдэй хүсэлэл ороолдолгонуудые нягтаар нэгэдүүлэх шухала.

Табигдаhан эдэ зорилгонуудые бэелүүлгэ нэн түрүүн хүнүүдhээ, тэдэнэрэй мэргэжэлэй болон экономическа эрдэм мэдэсын хэмжээнhээ, соёл болбосоролhоо, шэнэ, түрүү юумые хэр түргөөр нэбтэрүүлдэг байhаннаа түрүүшын ээлжээндэ дүлдыдаха. Тиимэ дээрэhээ үбэлэй үедэ бүхы таряашадые hургаха, шэнэ бэлэдхэл олгохо hуралсал эмхидхэгдэхэ ёhотой. Ёhын тэдысэ үнгэргэхэ ябадалые зайсуулха, технологическа хүдэлмэри бүхэниие үнгэргэхэ дүримүүдые, онол арганүудые харуулжа, тэдэниие hургаха хэрэгтэй. Мэргэжэлтэдэй болон хүтэлбэрилэгшэдэй аттестаци заабол үнгэргэдэхэ эрэгтэй.

Мүнөөнэй эрхэ байдалда ажахынуудай мэргэжэлтэдэй үүргэ, харюусалга нилээд дээшэлээ. Ажахын тоосооной звенонуудта, бригадануудта, ажалша коллективүүдтэ тэдэнэр хүдэлхэ, эсэсэй үрэ дүнгүүдэй түлөө гүйсэд харюусаха, технологическа түхеэрэлгэнүүдые ашаглан хэрэглэхэ, улам нарижуулха талаар ёhотой эмхидхэгшэд болохо ёhотой.

Колхоз, совхоз бүхэндэ хүнүүдые дүүрэн хэмжээгээр элсүүлхэ, үйлэдбэриин бүхы хэрэгсэлнүүдые гамтайгаар, бодомжотой зүбөөр хэрэглөдэг, манай национальна баялигта — газарта үнэн сэхээр хандадаг болохо гээшэ гол шухала. Хүтэлбэриин экономическа онол арганүудые, ажахы доторой тоосоо, гаргашануудые хинаха чековэ гурим, хамтын, гэр бүлын, урьhаламжын подряд, мүн дүн хамтын олзо оршоhоо ажалай түлбэриин дулдыдаха гуримые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ. Таряашадай үрда табигдаhан иимэ шанга зорилгонуудые шиидхэхын тулада бии байгаа бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхын түлөө hэшхэлэлгээ харюусаха ёhотой эээн хүдэлмэриин газар бүхэндэ байха эрэгтэй. Харюусаха эээгүй байха ябадал хаанашье ушарха ёhогүй.

Ургасын түлөө хамтын тэмсэлдэ алдарта хүдэлмэриишэн анги, манай социалис индустри ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Хүдөөгэйхидэй захилнуудые дүүргэдэг промышленна предприятинуудай коллективүүдтэ КПСС-эй ЦК хандажа, машинануудые, запас частьнуудые, нефтиин продуктнуудые, минеральна үтэгжүүлгэнүүд болон материально-техническэ бусад эд хэрэгсэлнүүдые саг болзортонь эльгээхые, тэдэнэй шанарые горитойгоор hайжаруулхые уряална.

Хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхын, ороohо, үбhэ тэжээл болон газар ажалай бусад ургамалнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхын тула механизаторнууд, ажахын тоосооной подрядна коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, колхоз, совхозуудай болон агропромышленна комплексын бусад предприятинуудай мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэд, партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд, ажалша коллективүүд бүхы хүсэ шадалаа эслүүлхэ, эдеэ хоолой ноосэнүүдые ехэ болгохо талаар үндэр дүнгүүдые түйлажа, Бүхэсоюзна партийна XIX конференциие угтаха бэлэ гэжэ этигэжэ байhанаа КПСС-эй Центральна Комитет элирхэйлнэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

АЖАЛЛАХА, БОДОМЖОЛХО, ХАРЮУСАХА

лисые ехэдхэхэ бодото арга боломжонууд тогтоогдонхой.

Бүхы түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхын тула тодорхойлхы удха шанартай 1988 он энэ талаар эрид эрьелтын жэл болохо ёhотой.

Гүрэнэй түсэбөөр энэ жэлдэ ороной таряашадай урда ехэ зорилгонууд табигдана. Арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлэй дундуур хэмжээнтэй жэшэбэл, бүхы орон дотор ороohото ургамалнуудые хуряалга 30 процент дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана. Тоhолиг ургамалнуудай ургаса—34, саахарай свёкло—21, хлопок—4, үлhанай продукци—19, шэмэтэ болон бүдүүн тэжээл үйлэдбэрилгэ 16 процентээр ургаха ёhотэй. Хартаабха, овощ, үрэ жэмэс болон бусад ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ талаар үндэр үрэ дүнгүүдые түйлахаар хараалагдана. Сагай уларилай хэды таарамжагүй байгаашье hаань, 1986—1987 онуудта дутамаг багаар үйлэдбэрилэгдэhэн продукциие горитой ехээр хүсэлдүүлхын тула түсэбүүдээ дүүргэхэнээ гадна, тэдэниие үйлэдбэрилгээ нилээд үлүүлхэ шухала.

Энэ хадаа айхабтар орёошье hаа, бэелүүлэгдэмээр зорилго болоно. Таряан ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгээ эрид дээшэлүүлхын тула ороной экономико хүгжөөлгын мүнөөнэй шатада тэарамжатай эрхэ байдал байгуулагдаа. Хамтын подряд болон ажахын тоосоо нэбтэрүүлhэн, эршэдхэлгын онол арганүудые зүбөөр хэрэглэhэн колхоз, совхозуудта ороohото болон бусад ургамалнуудай ургасын эрид дээшэлhые hүүлэй хоёр жэлэй дүй дүршэл батаар элирхэйлэн харуулна.

Газарай үрэжэл hайжаруулха, эршэмтэй технологи нэбтэрүүлхэ, кадрнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ талаар үсэд нэтэрүү хүдэлмэри ябуулhанай ашаар Белоруссиин, Черкаска, Тернопольско, Закарпатска болон Киевскэ областьнуудай ажахынуудта ороohото ургамалнуудай ургаса нилээд ехэдхэгдээ.

Олохон колхоз, совхозууд тон шэнэ технологическа хэмжээндэ гаража, гектар бүриhээ 70—80 центнер шэниисэ, 80—90 центнер барайгар, 100 гаран центнер кукуруза, 25—30 центнер наран сэсэг, 500 гаран центнер саахарай свёкло болон овощ, 300—400 центнер хартаабха хуряадаг болонхой.

Гэхэтэй хамта үндэр баян ургаса ургуулжа хуряадаг ажахынуудтай зэргэлээд, hураггүй бага продукци үйлэдбэрилжэ абадаг колхоз, совхозуудай үшөөл олон байhан ушар анхарал татана.

Технологическа журам бүдүүлигээр хазагайруулhаhаа, газар таряалан элдүүрилгын гурим баримталаагүй байhаhаа, үрэhээ hайжаруулха хүдэлмэрээ хангалтагүйгөөр ябуулhаннаа, үтэгжүүлгэнүүд, ургамалнуудые хамгаалгын хэрэгсэлнүүд, оньhон техникэ болон бусад нөөсэнүүдые хэрэглэлгэдэ эээн бусаар хандаhаннаа, газар таряалангай хүдэлмэри ябуулха болэрые сахяагүй байhаннаа уламжалан, олохон ажахынууд муу ургаса хуряадаг байна гэжэ шэнжэлэл харуулна.

Хэрбээ хүнэй эдэбхи үүсхэлые бадаруулбал, тэрэнэй зохёохы хүсэ шадалые арьбадхабал, ажалша коллективүүдтэ таарамжатай зохид, түни түбшэн байдал хангабал, ажалшан бүхэнэй газар таряалангай ёhотойл эээн байhанаа мэдэрбэл, эдэ бүхы дутуу дунданууд зайсуулагдаха аргатай байна. Ажахын тоосоон, бүхы ашаг олзын түлөө ажалай түлбэри, хамтын, гэр бүлын ба хүлhэнэй подрядууд эдэ бүгэдые хангаха арга олгодог байна гэжэ hүүлэй жэлнүүдэй ажал хэрэгүүдэй дүй дүршэл харуулна. Хэрбээ колхоз, совхоз бүхэндэ ажалай эмхидхэл ба түлбэриин, түрүү технологиин эгээл таарамжатай hайн түхэл шэнжэнүүдые нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй ёhын тэдыдэ бэшэ, харин үнэн зүрхэнhөө бүтэмжэтэй hайнаар хандаад байгаа гээшэ hаань, үрэ дүнгүүдынь ябаhаар лэ харагдажа, ургасын талаар гэрэгэлдэ ороhон ажахынуудые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргажа шадаха байнабди. Энэ хадаа газар таряалангай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ асари ехэ нөөсэ мүн.

Хараалhан түсэбүүдээ бэелүүлхэ зорилготойгоор колхоз, совхоз бүхэндэ хүдэлмэриингөө, олоhон дүй дүршэлэйнгөө дүнгүүдые хараада абажа, дутуу дунданууда усадхан зайсуулжа, таряалан бүхэнhөө эгээл ехэ ургаса абаха, газар таряалангай бүхы зүйлэй продукци үйлэдбэрилгые нилээд ехэдхэхэ арга олгоhон эмхидхэлэй, экономическа, технологическа ба бусад нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые зохёожо, бэелүүлхэ шухала.

Тиихэдээ жэлэй эрхэ байдалые хараадаа абаха хэрэгтэй. Эдэ бүгэдэ өөhэдын онсо шэнжэтэй, бэрхэшээл түбэгүүдтэй байдаг гээшэ. Хабертаа газараа хахалалгаяа үргэдхэлгэ, бороо хуратай сагта намарай паар хахалалгые оройтуулга, газарай хүрьhые hэрхиилгэнгүй тарилга хэлгэ, нуга таряалангууд дээрэ бог үбhэ ехээр ургуулдаг, хабарай тарилгын хүдэлмэриие үргэдхэдэг, ургаса хуряалгаяа хүсэлдүүлхын тула технологи тааруулан табиха арга олгодог байна.

Ороной эдеэ хоолой жасын үндэhэ hүүри болохо ороohо таряа ургуулжа хуряалгые ехэдхэхэ тухай анхарал ороолдолго гаргаха гээшэ тон шухала удха шанартай. Мүнөө ороohо таряакай асуудал имагтал социально-экономическа бэшэ, харин политическэ удха шанартай юм. Мүнөө болотор горитой хэмжээнэй ороohо таряа гадааадаhаа худалдажа абаха ушартай болоhобди. Ороohо таряанай асуудал шиидхэлгэ, тэрэниие гамтайгаар хэрэглэлгэ партийна организаци бүхэнэй, колхоз, совхоз бүхэнэй, таряашан бүхэнэй гол анхаралда саг үргэлжэ табигдаха ёhотой.

Тэрэниие үргэнөөр тарижа ургуулдаг нютагуудташье мүртэйгөөр сэгнэгдэдэггүй кукурузын ехэ арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэхэ шухала. Иимэ зорилготойгоор пестицидүүдые багаар гаргашалжа, ургаса эрид дээшэлүүлхэ арга олгоhон шэнэ технологи үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, үрэhэ хүрэнгэ бэлдэлгэhээ эхилээд, хуряалга, хадагалалга хүрэтэр технологическа ажал ябуулга бүхэниие тодо наринаар бэелүүлхэ.

Тэжээл үйлэдбэрилгые эршэмтэйгээр хүгжөөхэ гээшэ агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй шухала зорилго болоно. Сабшалан болон бэлшэриин ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, тэжээлээ гамтай наринаар гаргашалха, тэрэнэй шанарыень hайжаруулха, тэжээлэй белогой асуудалые хурдан түргөөр шиидхэхэ шухала. Тиихэдээ силостэ ороохо кукуруза, ороohото-бобово ургамалнуудые, рапс, соя, олон жэлэй ногоо, тэжээлэй корнеплодуудые таряанай технологёор тарижа ургуулгые hайжаруулгада анхаралаа хандуулха хэрэгтэй.

Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ үндэр баян ургаса абаха найдамтай эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулхын тула хабарай тарилгада саг болзортонь бүхы хэмжээгээр бэлдэхэ, агротехническэ эрхим болзорто, технологическа үндэр хэмжээндэ тэрэниие үнгэргэхэ гээшэ ехэ шухала. Түбхын түрүүн үрэhэ хүрэнгэ саг соонь бэлдэхэ хэрэгтэ анхарха хэрэгтэй. Хара бэшэ хүрьhэтэй районуудай, Ураалай, Сибириин болон Казахстанай олохон ажахынуудай үрэhэ хүрэнгөөр гүйсэд хангагдаагүй байhаниинь hанаа ехэрэ зобооно. Тэдэнэй горитойхон хубинь муу гарасатай. Үрэhэ хүрэнгэ сэбэрлэлгые ба хатаалгые түргэнөөр дүүргэхын, тэрэниие тарилгын шанарта хүргэхын тула ороohо сэбэрлэлгын ба хатаалгын комплексныудай жэгдэ hайн хүдэлмэри хангагдаха эргэтэй.

Техникэ саг болзортонь найдамтайгаар бэлдэhэнhээ хабарай тарилгын амжалта ехээр дулдыдаха. Ажахы бүхэндэ тогтуритай бригаданууд болон звенонууд байгуулагдаха, мастерскойнууд дүүрэн хүсөөрөө хүдэлгэдэхэ, машинануудые заhабарилха түрүү онол арганууд болон технологинууд нэбтэрүүлэгдэхэ эргэтэй. Февралиин 1-hээ хойшо бэшэ болзорто тарилгын ба хүрьhэ элдүүрилгын машинануудые хүдэлхөөр сүм бэлэн болгохоор энэ хэрэг эмхидхэхэ ёhотой. Заhабарилгын шанарта, техникэ наринаар тааруулан табилгада онсо анхаралаа хандуулха, поли дээрэ хүдөө ажахын машинаар хүдэлхэ хүнүүдэй хабаадалгатайгаар тусхай комиссинууд машина бүхэниие тушаажа абаха эргэтэй.

Партийна организацинууд, колхоз, совхозуудай агропромышленна комплексын хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд 1987 оной ургаса хуряалгаhаа шухала тобшолонуудые хэхэ ёhотой. Ороной зарим районуудта техникын саг болзортоо hайнаар бэлдэгдээгүй дээрэhээ ургаса хуряалга ехэ хойнотожо, ургаса гээлтэ хоролтодо нилээд ороhон байгаа. Эдэ алдуунуудые дабтажа болохогүй. Хуряалгын машинануудые олошоруулха, тоогой, ороohо сэбэрлэлгын ба хатаалгын ажахые бэхижүүлхэ, продукци хадагалха амhартануудые олон болгохо талаар хэмжээнүүдые абаха гээшэ ехэ шухала. Апрелиин 1 болотор хуряалгын бүхы техникэ заhабарилжа дүүргэхэ.

hайжаруулагдаhан гектар бүхэниие хэрэглэлгэдэ үндэhэн хубилалта хэгдэхэ эргэтэй. Адагынь проектээр хараалагдаhан хэмжээнэй ургаса абахын тула мелиораторнуудай, колхозниг ануудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, ажалша бүхы коллективүүдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ. Уhалагдадаг, мүн хатаагдаhан газар саг болзортонь hайн шанартайгаар бэлдэхэ, мелиоративна түхеэрэлгэнүүд болон үhалуурийн техникэ заhабарилха хэрэгтэй, Эсэсэй эсэстэ иимэ газар дээрэhээ ехэ ургаса абахын тула бүхы юумэ хэхэ хэрэгтэй.

Үбэлэй үеле бэелүүлэгдэдэг апрономическа хэмжээ ябуулганүүдые хаа хаанагүй эмхидхэхэ, газарай хүрьhэндэ шиег нойто тогтоохо, хэрэгтэй хэмжээнэй үтэгжүүлгэ, пестицидүүдые, түлишэ-тоhодолгын материалнуудые тарилгын эхилтэр нөөсэлхэ, намарай ургамалнуудые наринаар шалгажа, hайнаар харуулhалха.

Эршэмтэй технологи хаа хаанагүй хэрэглэдэг болохо гээшэ бүхы ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ гол зам болоно. 1988 он болотор тэдэнэй талмай 50 миллион гектарта, тэрэ тоодо ороohото ургамалнуудай талмай 39 миллион гектарта хүргэгдэхэ байна. Ехэ ашаг үрэ түйлахын тула имагтал эндэ бүхы техникэ, үтэгжүүлгэнүүд, материальна бусад эд зөөри, хүсэлэл оролдолгонууд элсүүлэгдэхэ ёhотой.

Эрдэмтэдые, мүн энэ технологиин нюсаануудые мэдэхэ болоhон мэргэжэлтэд болон түрүүшүүлые үргэнөөр хабаадуулжа, ургамалнуудай биологиие хараада абажа, поли бүхэндэ тааралдуулан, технологическа картануудые, хүдэлмэриин түсэбүүдые зохёохо, хүдөө ажахын ургамалнуудые тарижа ургуулгын бүхы шатануудта технологическа журам наринаар сахилгые хангаха шухала. Энэ хэрэгтэ жэжэ божо юумэн үгы, бараг баазаар хэжэ болохогүй гэжэ мартахагүй. Технологиин багааршье хазагайруулагдаhан ушарта ургаса доошолдог. Ургаса горитойгоор дээшэлүүлхэ, гербицидүүдые гаргашалгые хороохо, механизаторнуудай хүдэлмэриие хүнгэдхэхэ арга олгодог овощой ургамалнуудые, кукуруза, саахарай свёкло болон бусад пропашной ургамалнуудые тарижа ургуулха астраханска, мүн далангуудта тариха технологи үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда эрдэм ухаанай талаар хангалгые үндэhөөрнь хубилгаха хэрэгтэй. Ажахын тоосооной хэрилсааануудай үндэhэ hүүри дээрэ базова ажахынуудые, үйлэдбэриин болон эрдэмэй-үйлэдбэриин эмхинүүдые байгуулжа, түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые болон эрдэм ухаанай туйлалтануудые хаа хаанагүй хэрэглэхэ, энэ шухала зорилгые шиидхэлгэдэ эрдэм ухаанай болон үйлэдбэриин хоорондохи холбоое hайжаруулха, эрдэмтэдэй, мэргэжэлтэдэй хүсэлэл ороолдолгонуудые нягтаар нэгэдүүлэх шухала.

Табигдаhан эдэ зорилгонуудые бэелүүлгэ нэн түрүүн хүнүүдhээ, тэдэнэрэй мэргэжэлэй болон экономическа эрдэм мэдэсын хэмжээнhээ, соёл болбосоролhоо, шэнэ, түрүү юумые хэр түргөөр нэбтэрүүлдэг байhаннаа түрүүшын ээлжээндэ дүлдыдаха. Тиимэ дээрэhээ үбэлэй үедэ бүхы таряашадые hургаха, шэнэ бэлэдхэл олгохо hуралсал эмхидхэгдэхэ ёhотой. Ёhын тэдысэ үнгэргэхэ ябадалые зайсуулха, технологическа хүдэлмэри бүхэниие үнгэргэхэ дүримүүдые, онол арганүудые харуулжа, тэдэниие hургаха хэрэгтэй. Мэргэжэлтэдэй болон хүтэлбэрилэгшэдэй аттестаци заабол үнгэргэдэхэ эрэгтэй.

Мүнөөнэй эрхэ байдалда ажахынуудай мэргэжэлтэдэй үүргэ, харюусалга нилээд дээшэлээ. Ажахын тоосооной звенонуудта, бригадануудта, ажалша коллективүүдтэ тэдэнэр хүдэлхэ, эсэсэй үрэ дүнгүүдэй түлөө гүйсэд харюусаха, технологическа түхеэрэлгэнүүдые ашаглан хэрэглэхэ, улам нарижуулха талаар ёhотой эмхидхэгшэд болохо ёhотой.

Колхоз, совхоз бүхэндэ хүнүүдые дүүрэн хэмжээгээр элсүүлхэ, үйлэдбэриин бүхы хэрэгсэлнүүдые гамтайгаар, бодомжотой зүбөөр хэрэглөдэг, манай национальна баялигта — газарта үнэн сэхээр хандадаг болохо гээшэ гол шухала. Хүтэлбэриин экономическа онол арганүудые, ажахы доторой тоосоо, гаргашануудые хинаха чековэ гурим, хамтын, гэр бүлын, урьhаламжын подряд, мүн дүн хамтын олзо оршоhоо ажалай түлбэриин дулдыдаха гуримые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ. Таряашадай урда табигдаhан иимэ шанга зорилгонуудые шиидхэхын тулада бии байгаа бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхын түлөө hэшхэлэлгээ харюусаха ёhотой эээн хүдэлмэриин газар бүхэндэ байха эрэгтэй. Харюусаха эээгүй байха ябадал хаанашье ушарха ёhогүй.

Ургасын түлөө хамтын тэмсэлдэ алдарта хүдэлмэриишэн анги, манай социалис индустри ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Хүдөө гэйхидэй захилнуудые дүүргэдэг промышленна предприятинуудай коллективүүдтэ КПСС-эй ЦК хандажа, машинануудые, запас частьнуудые, нефтиин продуктнуудые, минеральна үтэгжүүлгэнүүд болон материально-техническэ бусад эд хэрэгсэлнүүдые саг болзортонь эльгээхые, тэдэнэй шанарые горитойгоор hайжаруулхые уряална.

Хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхын, ороohо, үбhэ тэжээл болон газар ажалай бусад ургамалнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхын тула механизаторнууд, ажахын тоосооной подрядна коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, колхоз, совхозуудай болон агропромышленна комплексын бусад предприятинуудай мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэд, партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд, ажалша коллективүүд бүхы хүсэ шадалаа эслүүлхэ, эдеэ хоолой ноосэнүүдые ехэ болгохо талаар үндэр дүнгүүдые түйлажа, Бүхэсоюзна партийна XIX конференциие угтаха бэлэ гэжэ этигэжэ байhанаа КПСС-эй Центральна Комитет элирхэйлнэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

ҮНЭН СЭХЭ ХӨӨРЭЛДӨӨН

КПСС-эй обкомой пленумые угтуулан, партиин обкомой секретарьнар болон таhаргуудые даагшанартай уулзалганууд үргэлжэлhөөр. hаяхан КПСС-эй обкомой секретарь В. В. Саржан, Буряадай профсоюзуудай советдэй түрүүлэгшэ Н. А. Розанов, партиин обкомой эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин таhагые даагшын орлогшо С. Р. Очиров гэгшэд республикын профсоюзай эдэбхитэдтэй уулзаба.

Энэ уулзаалга дээрэ үгэ хэлэhэн ой модоной, саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ В. И. Найденов профсоюзай кадрнуудые бэлдэхэ, тэдээндэ гамтайгаар хандаха тухай хэлээ. Партиин зарим райкомууд профсоюзай комитедүүдтэ, тэрэ тоодо областнойшье комитедтэ хэлэнгүйгөөр профсоюзай эмхинүүдтэ хүдэлжэ байhан бэрхэ хүнүүдые абаад, партийна хүдэлмэридэ табижархина гээд хэлээ. Партиин райкомууд профсоюзай кадрнуудые бэлдэхэ, тэдэниие шэлэн абаха, зүбөөр хубаарилан табиха асуудал муугаар шиидхэнэ гээд тэрэ шүүмжэлээ.

Тэрэшэлэн үгэ хэлэhэн гүрэнэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ Л. П. Мацукова, гэгээрэлэй, дээдэ hургуулинуудай болон эрдэмэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ А. У. Монголонов гэгшэд КПСС-эй обкомой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзуудай пленумүүдтэ хабаадалсадаггүй байhые тэмдэглээ. Эндэ hалбариин таhаргуудые даагшад заатагүй байха ёhотой гээд хэлэбэ.

Ажалша коллективүүдтэ социалис мүрысөө эмхидхэхэ, гуримыень нарижуулан hайжаруулха, ажалшадай байра байдал hайжаруулха асуудалнуудта партийна комитедүүд, партийна эхин организацинууд анхаралаа хандуулжа, профсоюзай организацинуудта туhалха уялгатай гээд республикын профсоюзай советдэй секретарь С. А. Тимин хэлэбэ. Мүн партиин обкомой бюрогой, аппарадай хүдэлмэри hайжаруулха тухай hонирхолтой hанамжа дурадхалнууд оруулгадаа. Уулзалгын түгэсхэлдэ КПСС-эй обкомой секретарь В. В. Саржан үгэ хэлэжэ, хэлэгдэhэн шүүмжэлхы ажаглалта болон дурадхалнуудые хараада абажа, бэелүүлхэ байhаная мэдүүлээ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

Элүүрые хамгаалгын органуудта олон жэлэй туршада оролдосотой hайнаар ажаллаhанайнь түлөө Улаан-Удэ хотын 1-дэхи поликлиникын ахамад врач Елизавета Содномовна **Дашиевае** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Удаан саг соо hайнаар ажаллаhанайнь түлөө, түрэhөөр 60 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, СССР-эй Зам харилсаанай министерствын локомотивна ажахын Главна управлениин ахалагша инспектор-приемщик Василий Егорович **Малышкиниие** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта).

КПСС-эй ОБКОМОЙ ПЛЕНУМЫЕ УГТУУЛАН

НЮУРААРАА ЭРЬЕХЭЭР БОЛОО!

Хубилган шэнэдхэлгын район соо яажа бэелүүлэгдэжэ байһан тухай асуудалтайгаар КПСС-эй Ивалгын райкомой пленум байгша оной ноябриин 21-дэ боложо үнгэрбэ. Районд дотороо хубилган шэнэдхэлгын хүдэлмэри хэр зэргэ хүтэлбэрилжэ байһан тухайдаа партийн райкомой бюро тоосожо, КПСС-эй райкомой нэгдэхи секретарь А. П. Цымбалюк пленум дээрэ долгэрэнгы элидхэл хэбэ.

«Байгал» гэжэ һуралсалай ажахын парткомой секретарь М. Б. Лаврентьев, Сотниковын шубуунай фабрикын директор Ю. С. Айсуев, Оронгын һүргуулийн директор Ч. Л. Ринчинов, «Сэлэнгэ» гэжэ совхозой партийна организацийн секретарь П. А. Хлебодаров, ВАСХНИИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай эрдэм-шэнжэлэлгын институтай директорэй орлогшо А. М. Емельянов, Халюутын совхозой хонишон С. П. Гармаев, ВЛКСМ-эй райкомой нэгдэхи секретарь О. Филиппов, Оронгын совхозой экономист М. В. Саломатина, Ивалгын ой модоной ажахын директор В. И. Огарков, арадай хиналтын республиканска комитедэй түрүүлэгшэ И. М. Пытин болон бусад нүхэд элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан байна.

КПСС-эй обкомой юрэнхы таһагые даагша В. Н. Башкеев райкомой пленумэй хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

УРДА тээнь—пленумэй болохоһоо хэдэн үдэр урид партийн райкомой бюрогой гэшүүдэй үүсхэлээр «Байгал» гэжэ һуралсалай ажахыда, Оронгын совхоздо, районой түб һүуринда партийн райкомой гэшүүд, эдэбхитэй хуушанай коммунистнууд суглуулагдажа, пленум дээрэ хэгдэхэ ёһотой байһан элидхэлэй тезисүүд дурадхагдаһан, зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэгдэһэн байна. Зүбшэн хэлсэлгэдэ байһан нүхэдэй һанамжаар, энээнэй удаа элидхэл нилээдгүй һайжараа, удхаараа гүнээгырөө.

Гэшүүдтээ, юрын коммунистнуудтай иигэжэ зүбшэхэ гээшэ бүрүү бэшэ гэжэ һанагдана. Арад зоной ажаглаһанай ёһоор, ганса тархи һайн, олон болоходоо, бүрил һайн, гэдэг. Хубилган шэнэдхэлгые эршэдхэн түргэдхэхэ хэрэгтэй КПСС-эй райком саашадаашье иигэжэ коммунистнуудтаа, түрүү ажалшадтаа түшэхэ аабза гэжэ этигэхээр.

Оронойм ажабайдалда хубилган шэнэдхэлгын һэбшээн үзэгдэжэ, социально-экономическа хүгжэлтын алишье һалбарида ёһотой революционно хубилалтануудай боложо эхилһээр хоёр жэл үлүүтэй саг үнгэрөө. Энэ хугасаа соо аһала юу хээн хэгдээ. Гэбэшье шэнэ юумэн тиимэшье бэлэхэнээр оёртөө харгы гарганагүй, урданай «болдог ялхинууд» һаад үзүүлһээр. Тээд хэдэн арбаад жэл соо һурамхи болошоһон ажалай ябуулгаяа гэнтэ үндэһөрнь хубилгаха гээшэ бэлэн бэшэ. Юуб гэхэдэ, дээрэһээ заагдаһан зааварнууд, хэлэгдэһэн үгэнүүд арсашагүй эүб гээд лэ, оёрын һанамжагүй, шүүмжэлхэ эрхэгүй шахуу ябажа һурашаһан зон шэнэ эрилтэдэ дадажа ядана, магад, хэды шэнээхэн сагай үнгэрхэлөөр, баһа ондоо хөөрэлдөөн эхилшэхэ аалам гэжэ шагнаархан, һэмээхэн шэхээ табижа һуудаг ёһо гурим хойшоо түригдөөдүйл хаш гэжэ тоосоото элидхэл шагнажа, һуухада, досоо хаха ороодхёо һэн.

Үнэхөөрөөшье, район соо үдэр бүри ябуулагдажал байдаг ажал тухай, боро юрьеэнэй хэрэгүүд тухай гүнзэгы хурса шүүмжэлэлгүйгөөр, хубилган шэнэдхэлгэдэ һаад болодог үзэгдэлнүүдые, тэдэнэй шалтагаание элирүүлһэн шэнжэлэлгүйгөөр элидхэл хэгдэх гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэхэ шухала. Тиимэһээ пленум дээрэ үгэ хэлэһэн нүхэдэй олонхинь мүн лэ өөһэд өөһэдынгөө хэжэ байһан хүдэлмэри тухай тоосон хөөрэхэһөө ондоо юумэ бодомжолоогүй, шанга шүүмжэлэлшье гаргаагүй шахуу.

Тиигээдшье үгэ хэлэхэ хүнүүд урданайхяераа түрүүн хараалагдаһан, список табигдаһан байгаа. Гэбэшье списогһээ «халижа», һайн дураарнь хүнүүдтэ үгэ хэлүүлхэ гэжэ яһала туршагдаа. Нүхэр Огарковһоо ондоо хүн «ама хахалаагүй». Үгэ хэлэхэ болохобди гэжэ эртээнһээ мэдэһэн байха бүреэ һайнаар бэлдэхэ, хубилган шэнэдхэлгын хуби заяанай түлөө сэдьхэлээ үбдэдэг һаа, һаад тойбо татадаг юумэнүудые элирүүлхэ байгаа ха юм. Айжа, хэмнай үлүү юумэ хэлэнэ ааб гэжэ нюур нюураа гэтэлсэхэ болоо һаа, холо харайхагүйлди!..

Гансал хонишон Гармаев гүнээгы бэшээршье һаань, шүүмжэлхы удхатайгаар үгэ хэлэхэ гэжэ һэдэһэн байна. Онсолбол, партийн райком хүдэлмэриеэ үшөө шэнэдхэн хубилгаадүй, юуб гэхэдэ, хонишодто хүрэжэ ошоходоо, хонидоймнай ямар-байһан тухай һонирхоод, өөһэдымнай хэр байһые асуудаггүй гэжэ тэрэ ажаглаа. Гадна 2000-дахи оной гаратар «гараа һарбайжа хүрэхөөр» болошоод байхада, хуушаа, үмхиржэ муудашаһан «амбаарнууд» соо малшадые, хонишодые байлгажал байдаг ушарые юун гэжэ сэгнэлтэйб? Үе сагайнгаа эрилтые анхараагүй ябадал гү? «Орой дээрээ хушалтатай хадаал хонишод байна ааб даа, яашаха һэм», —гэһэн гуримые бэриманталан, материальна баялиг үйлэдбэрилжэ байдаг зондо — илангаяа мүнөө сагта!—иимэ хайхарамжагүйгөөр хандаха гээшэ тон бүрүү ааб даа. Энэ талаар нүхэр Гармаевай ажаглалта арсашагүй эүб.

— Манай район дотор социальна шэглэлтэй хүдэлмэри багаар ябуулагдана. Урда тээнь үнгэрһэн пленумүүд дээрэ социальна удхатай нэгэшье асуудал табигдаагүй. Наада захынь абажа үзэбэл, район соомнай аршаан, эмтэй домтой булагууд олон. Тэдэнийе бидэ ямараар хэрэглэнэбибди? Имагтал нажарай богонихон хаһа соо охэнхидээ үбһэндэ орохоһоо урид ажалшадаа тэндэ амаруулдагбди. Түхэреэн жэл соо хүдэлжэ байхаар амаралтынаргаламжын байшангуудые аршаанта газарнуудта түхеэржэ юундэ болохогүйб? —гэжэ М. В. Саломатинагай табиһан асуудалые зүбшөөнгүй байхаар бэшэ.

Гэр байра тухай, ажаһуудалай эрилтэ ханглагые эрид һайжаруулха тухай асуудалнууд үгэ хэлэгшэдэй зүгһөө яһала табигдаа. Гэхэ зуура эдэ асуудалнууд хэдынэйшье сагта табигдадаг лэ байгаа. Зүгөөр урданайхидал адли, үгэ хэлэгшэдэй ажаглаһануудые шагнаад лэ, ёһын тэдысэ зүбшөөгөөд лэ үнгэргэдэг саг ошон ошоо гэжэ ойлгохо, ямаршье орёо асуудал бүтэхэ тээшэнь шиидхэхын түлөө тэмсэхэ ушартай болонсбди. Юрэдөөл, хүн зоной ажаһуудалые алишье таларнь һайжаруулга хадаа хубилган шэнэдхэлгэдэ хүн бүхэнэй эдэбхи үүсхэлые бадаруулгын тон мэргэн түлхюурнүүдэй нэгэн болохо ёһотой байна бшуу.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй ба РСФСР-эй Верховно Соведүүдэй хамтын зүблөөн дээрэ партиин ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэһэн элидхэл соо хубилган шэнэдхэлгэ тухай ойлгосотой зохидоор хэлэгдэһэн, тодорхойлго үгтэнэн байна.

Партиин пленумэй зарлагдахаһаа урид бидэ тэрээгүүр ябажа, Ивалгын дунда һургуулиин, СПТУ-гай багшанартай, хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэһэн байгаабди. Һургуулиин реформын эрилтэнүүд район соогуур хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ, харьяата ажахынууд, предприятинууд өөһэдынгөө үялгые хэр зэргээр дүүргэжэ байгаа юм ааб гэжэ мэдэхэ зорилго табигдаа һэн бэзэ.

Энэ талаар район соо юу хээн хэгдэжэ байнхай гэжэ тэмдэглэхээр. Жэшээнь, Оронгын дунда һургуулиин ахалагша классай һурагшад бүлэг үнөө даажа абаад, тэдэнээ эллжээгээр харуулһалдаг, һаадаг байгаа һэн. Үгышье һаа, Ивалгын дунда һургуулиин директ Халюутын совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта «Комета» гэжэ ажалай ба амаралтын лагерь эмхидхэгдэжэ, һурагшад тэндэ үрэ жэмэстэ саадта ажаллаа, зохидоор амараа. ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь Лена Мозговая, һурагшадай комитедэй түрүүлэгшэ Оксана Цымбалюк гэгшэдэй хөөрөөнһөө тухайлхада, Ивалгын дунда һургуулида һурагшадай өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ, бэеэ дааһан мэдэрэлтэйгээр өөһэдыгөө хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хэншье һаалта хэдэгүй, директор Л. И. Фомина, тэрэнэй орлогшонор Т. Ц. Ринчинова, А. И. Гаськова гэгшэдэй зүгһөө али болохо дэмжэлгэ, туһаламжа үзүүлэгдэдэг юм байна.

Үйлэдбэриин һуралсал, ажалай хэшээл ёһо гурим соонь эмхидхэжэ, һургуулиин реформын эрилтын хэмжээндэ хүргэхын тула оролдолго гаргагдадаг гэжэ ойлгогдоо. Һуралсалай мастерской, гэрэй ажал эрхилэлгын ба гар ажалай кабинедүүд бии.

«Бага тимирязевка» эндэ һайнаар хүдэлмэрилжэ байдаг. Тэндэ ябадаг һурагшад туршалгын хүдэлмэри хэдэг юм гэнэ. биолог, Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша Т. Т. Мергенёва эдир селекционернүүдэй зөөлөө хүтэлбэрилнэ. 1985 ондо Ивалгын һургуулиин эдир селекционернүүд Советскэ Союз соо II һуурида гараһан габьяатай.

Тоэд һургуулиин реформын гол шэглэлнүүдэй баталагдахаһаа холо үридшье хото, хүдөөгэй эрхим һургуулинуудта иимэ хүдэлмэри ябуулагдадаг лэ байгаа бэшэ гү? Шэнэ юумэн алин бэ?

Иигэжэ һонирхоходомнай, дунда һургуули Ивалгын СПТУ-тай холбоо барисаа байгууланхай, ахалагша классууд үйлэдбэриин һуралсалай хэшээлнүүдые тэндэ гаража, эдеэ шанагшын, барилгашадай мэргэжэл шудалдаг гэһэн харюу үгтэһэн байгаа. 1986—1987 онуудай һуралсалай жилдэ хүдөө ажахын машина шудалһан 8-дахи классай һурагшадта үнэмшэлгэ үгтөө юм. Тэдэнэй зариманнынь СПТУ-да мүнөө жилдэ һуралсалаа үргэлжэлүүлнэ.

Гэхэтэй хамта эндэ бүхы юумэн һайн гэхын аргагүй. СПТУ-гай Ивалгада бэшэ, ондоо тээ һаа, халтад гэбэл, үйлэдбэриин һуралсал эмхидхэхэ арга олдохогүйдөөшье болохо һэн ха. Юрэдөө, харьяата ажахынууд (базова предприятинууд гээл даа) дунда һургуулиие «хурганайнгаа забһараар» харадаг, һурагшадые саг үргэлжэ хүдэлмэрилхэ һууритай болгоодүй. Энэ талаар РАПО-е эмэлхээр байна.

Үшоо нэгэ оносолхо зүйл юун байнаб гэхэдэ, Ивалгын СПТУ-да һурагшадые абалгын түсэб арай шамай дүүргэгдэдэг. Эмхидхэлэй хүдэлмэри һулаар ябуулна гэжэ СПТУ-гай хүтэлбэрилэгшэдые эмэлжэ болохо юм бээ. Зүгоор тэдэнэр гараа һугсараад, миин һуугаа гэхэр бэшэ, бүхы хэмжээнүүдые абаха гэжэ яһала ороллолго гарганаһан байна.

Тодорхойлбол, Ивалгын дунда һургуулиин 9-дэхи хөөр класай һурагшадта мэргэжэл олгохо талаар туршалгын хүдэлмэри эхилхэ үүсхэл гаргагдаһан байна. Зүгөөр энэ үүсхэлыень дунда һургуулиин дирекци түрүүн дэмжэхэ хэбэртэй байһан аад, үнэн дээрээ айшоо. Ондоогоор хэлэбэл, һургуули СПТУ хоёрой ондо ондоо зуураануудта хамжадаг байһаниинь һаалта хээ. «9-дэхи классай һурагшад юрэнхы эрдэм манда шудалха хадаа манай һурагшад зандаа байха, харин таанар өөһэдыгөө һурагшад гэжэ тоолохо аабзат», —гэхысэ хөөрэлдөөн гараад лэ, һуулэй һүүлдэ Гэгээрэлэй министерство, Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай талаар гүрэнэй комитет хоорондоо үгээ ойлголсожо ядаад, арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдкомшье дэмжэхээ зүрхэлэнгүй, тэрэ шэнэ үүсхэл бадаржа үрдингүй һүнэшөө.

Һургуулиин реформо соо хэлэгдэһэнэй ёһоор, хүгжэлтынгөө эгээ дээдэ шатада хүрэхэдөө, юрэнхы эрдэмэй һургуули ПТУ хоёр хожомоо нэгэдэн ниилэхэ удхатай ха юм.

38-дахи СПТУ-гай үйлэдбэриин һуралсалай талаар директорэй орлогшо В. И. Бугаёвой хөөрөөнһөө бодомжолходо, энэ зам — һургуулидаа юрэнхы эрдэмэй предмедүүдые шудалаад, СПТУ-да ерэжэ, мэргэжэл олохо һуралсал гарадаг байбал, һурагшад шүүхэ байһан байна. **Танай-манай** гэжэ һурагшадаа булялдангүй, хоорондоо үгээ ойлголсохо гэжэ оролдохо байгаал даа. 9-дэхи, 10-дахи классайнгаа программа түгэсхэхэдоо, һурагшад СПТУ-да һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ һэн бээ. Һүүлэй һүүлдэ дунда эрдэмэй аттестат, училищи дүүргэһэн тухай диплом абахадань яанаб?

Һурагшад сүлөөтэй сагаар хомор болохол һааб даа. Тээд сүлөөтэй сагай эльбэг байһанһаа дэмтэржэ, эдиршүүл эльдэбмуу ябадал гаргадаг бэшэ гү? Эдир зоной хуби заяае шиидхэхэ хөөрэлдөөнэй гарахада, албан хойрог ябадал гаргажа болохогүйл. Мүнөөдэрэй һурагшад үнишье болонгүй, өөһэдымнай халаан болохо зон шуу. Тиимэһээ хубилган шэнэдхэлгэ гээшые хамагай түрүүн һургуулинуудта бэелүүлхэ шухала. Һургуулиин реформын зарим ушарта «шабардажа» байбал, тэрээнһээ түлхижэ гаргаад, сэхэ харгыда оруулха гээшэ районно партийна организацийн гол зорилгонуудай нэгэн.

Нүхэд Ч. Л. Ринчинов, П. А. Хлебодаров гэгшэдһээ ондоо хүн пленум дээрэ һургуули тухай «а» гэжэ хэлэгүй. «Сэлэнгэ» гэжэ шэнэ совхозой түбэ 8 жилэй һургуули нээхээр болоо гэжэ хэлэгдээ. Тэрэнэй тула һургуулиин типовой байшан барюулха тухай асуудал табигдахал ёһоороо табигдаа.

Һургуулиин реформын шиидхэгдэгүй асуудалай район соо хурсаар табигдажа байбашье, арадай гэгээрэлэй эмхи зурраануудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха тухай юрэнхы үгээр элидхэл соо хэлэгдэһые гайхамаар байгаа.

— Харьяата предприятинууд һургуулиһаа буруу тээшээ эрьенхэй гэхын аргагүй. Зүгоор нюураараа мен тээшэ хүсэд эрьеэдүй гээшэ, —гэжэ Ивалгын дунда һургуулиин үйлэдбэриин һуралсалые эмхидхэгшэ Т. Г. Загузина гуниггайгаар мэдүүлээ һэн. Партиин райкомой бюрогой тоосоото элидхэл эхинһээнь һүүл хүрэтэр анхаралтайгаар шагнаад байхадаа, имагтал харьяата предприятишье бэшэ, мүн районой бүхы партийна организаци һургуули тээшэ нюураараа хараадүй хаш гэһэн һэжэглэл түрөө һэн.

Энээнһээ уламжалан, республика соо һургуулиин реформын хэр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай КПСС-эй обкомэй пленум дээрэ хэлсэгдэхэ аабза гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, энэ асуудал имагтал Ивалгын райондо бэшэ, харин партийна бусад комитедүүдтэ, партийна эхин организацинуудта сэхэ хабаатай байха.

Ц. ДОНДОГОЙ,
манай түсхай корр.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ТУҺАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Һаяшаг партиин Баргажанай райкомдо районой партийна эхин организацинуудай секретарьнарай болон райкомой аппарадай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдэй «түхэреэн стол» үнгэргэгдэһэн байна. Энэ туһатай хөөрэлдөөндэ хабаадагшад партиин һүүлшын документнүүдэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, партийна организацинуудай хүдэлмэриин онол арганууд болон түхэл маягуудые хубилган шэнэдхэхэ асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Тус уулзалгые КПСС-эй Баргажанай райкомой нэгэдэхи секретарь В. Б. Базаров нээбэ. «Партийна эхин организацинуудай эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин байдал ба тэдэнэй ажал ябуулгые һайжаруулха хэмжээ ябуулганууд тухай» элидхэл партиин райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша О. М. Серебрякова хэһэн байна. Тиихэдэ партиин райкомой пропаганда болон агитацийн таһагые даагша Д. Р. Гнеушев ниитэ-политическэ хүдэлмэри нарижуулан һайжаруулха арганууд тухай сугларагшадта хөөрэжэ үгөө. Гадна арадай хиналтын районно комитедэй түрүүлэгшэ Ц. Ц. Аюшеев «Арадай хиналтын бүлэгүүдые эдэбхижүүлхэ тухай» мэдээсэл хээ.

Сугларагшад партиин райкомой дэргэдэхи партийна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ С. Ц. Гомбожаповай үгэ һонирхон шагнаа юм. Энэ нүхэрнай партиин зэргэдэ гэшүүдые абаха, мүн партиин зэргэнүүдые бэхижүүлхэ хэрэгтэ партийна эхин организацинуудай харюусалга бүри дээшэлүүлхэ асуудалнууд дээрэ тогтохо зуураа. энэ талаар КПСС-эй Ташкентскэ областной партийна организацида гаргагдаһан алдуунуудые дурдаа. Тиихэдэ ВЛКСМ-эй Баргажанай райкомой нэгэдэхи секретарь Д. Д. Шаглаев районой комсомолой организацинуудай ажал ябуулгада боложо байһан хубилган шэнэдхэлгэ, мүн энэ шухала хэрэгтэ ушарһан хүшэр асуудалнууд тухай хөөрэбэ. Энэ зүблөөн дээрэ партиин райкомой бүридхэлгын секторые даагша А. И. Попова үгэ хэлээ.

Һүүлээрнь сугларагшад партийна эхин организацинуудай ажал ябуулгада

Ажаллаха, бодомжолхо, харюусаха

Эхиниинь 1-дэхи

...тис обществодо демо-
...ржөөжэ, экономикодо,
...ада, соёл болбосорол-
...ду зохид харилсаануу-
...ажал, хуушанай үзэл
...та, түрүү зэргэдэ яба-
...ийн хэбэр үзүүлхэ,
...зарамжагүй үзэгдэл-
...социализмын эрхэ бай-
...тамсажэ болохо. Арад
...ийнгэ зүбшэн хэлсэжэ,
...лдэсэхэ ябадалай бо-
...ократиин үндэһэ һуу-
...гажа буруу юумэ
...гдаха зэргэтэй. Он-
...ргы.

...лдэ олон юумэн дүл-
Хэблэл дайшалхы хаба
...шангадхаха, хоёрдохи
...абаха зэргэтэй гэжэ
...рбачев хэлээ һэн. Оло-
...мэдээсэлнүүдые дам-
...хэргэсэлнүүд обще-
...жабайдалай, хубилган
...ргын шухалын шухала
...үүдые гүнээгы һайнаар
...эргэтэй. Демократиин
...болон залан сэхэ эко-
...ка реформын асуу-
...ые ябууд ойлгохоор
...Ажахын тоосоон, гар-
...арюулха, өөһэдөгөө
...өөр мүнгөөр хенгаха
...өрөө хүшэр асуудал-
...Тиимэһээ журналисг-
...ракторнууд ехэ эрдэм
...ий байха зэргэтэй. Ажа-
...хоон болбол экономи-
...шухала асуудал мүн.
...одоо мэдээсэлнүүдые
...дааг хэргэсэлнүүдэй зо-
...ондэһээл эхиеэ аба-

...дотороой байдалай туй-
...д, харааа бодолнууд,
...үүд хэблэлэй хуудаһа-
...е харуулагдаха зэргэ-
...н журналистнууд ун-
...йгаа харилсаа холбоо-
...и һайжаруулха болго-
...м хүнүүд энэ талаар
...йгаар хүдэлнэ, зари-
...хүшэр хүндэ байгда-
...ргаан шэнэдхэлгын мү-
...ааталда хубилган шэнэд-
...ол хүсэн болодог хэб-
...ргүүд болон хубаа-
...а һаань, гайхалтай
...ргы.

...ингэрнэ, бүхы юумэн
...Гүнэгы бодолтой,
...ойлгохо уншагшад

гансашье темэдэ болон түхэл маягта бэшэ, харин удхада бүри ехэ анхаралаа хандуулдаг боложо эхилээ. Тиимэһээл М. С. Горбачев хэблэлэй дайшалхы хаба шадабариие шангадхаха шухала гэжэ хэлэһэн байгаа.

Алибаа юумэн тухай олониитэдэ мэдээсэхэ гээшэ бата хараа шугам, Центральна Комитет тэрээнһээ хадуурхагүй. Журналистнуудые үндэһэ баримтагүйгөөр эрмэлхэ, хашаха, харшалха ябадалтай саашдааашье эрид шууд тэмсэхэбди. Гэбэшье энэ асуудалай нүгөөдэ тала тухай сэхыень хэлэхэ саг ерээ. Һүүлэй үедэ журналистнуудай мэргэжэлэй нэрэ хүндэ доошолоо. Материалнуудые һали буляар, хайша хэргээр бэлдхэдэнь, һулаар худэлхэдэнь, хубилган шэнэдхэхэ хэрэгтэ хохидол үзүүлэгдэнэ. Юумэн тухай тон зүбөөр бэшэхэ гээшэ журналистын уялга мүн гэжэ мэдээжэ. Ямаршье статья бэшэхын тула баримтануудые, бэшэжэ байһан хэрэгые һайн мэдэхэ хэрэгтэй.

Хубилган шэнэдхэлгын үедэ хүнүүдэй эдэбхи үүсхэл хараа байса дээшэлээ, хамтын үсэд нэтэрүү бэдэрэлгэ хэгдэнэ. Хубилган шэнэдхэлгые эмхидхэгшэд тухай олохон хэблэлнүүд, телевизионно дамжуулганууд тускай хоорэлдөө үниһөө эхилэнхэй. Заримуудынь энээн тухай ходо бэшэдэг, нүгөөдүүлынь үсөөн бэшэдэг. Тэд ехэ-хидээ хүниие магтажа бэшэһэн материалнууд олон байдаг.

Хүн тухай һайнаар хэлэхэ, һайн үрэ дүнгүүдыень тэмдэглэхэ хэрэгтэй юм аабб даа. Тэд эдэ бүгэдэ хайшан гэжэ туйлагдааб гэжэ харуулха гээшэ бүри шухала. Бүхы сэдьхэлээрээ шэнэ ёһоор хүдэлхэ хүсэлтэй аад, тиигэжэ шадаггүй хүнүүд бүхы участогуудта ехэ олон. Тэдэниие һүргахал хэрэгтэй. Тэдэнэрэ хэрэгтэй мэдээсэл үгэхэ, тохёолдожо боломоор бэрхэшээлнүүд тухай, тэдэниие дабаха арга замууд тухай сэхэ хеорэжэ үгэхэ хэрэгтэй. Мүнөө үедэ олониитэдэ энэ ехэ хэрэгтэй.

Шүүмжэлэл хабшаха ябадалтай тэмсэхэ онол арганууд туханай шэнэ темэ онсо удхатай боложо байнхай. Шүүмжэлэл хабшагшад баһал ондоо боложо, шүүмжэлэл хабшаха, һуладуулха тухай «эрдэм ухаан» бүри нарин болоно. Шүүмжэлхэ, олониитэдэ мэдээсэхэ ябадалда заримашуул дадаа, тэрээнтэй тэмсэхэ аргатай болоо гэхэ гү, али тэдэнэр бүри ухаатай, нэтэрүү болоо. Шухала хэрэгтэй болоо һаань, тэдэнэр өөһэдөошье шүүмжэлэлнүүдые дэмжэнэ. Тэд энээнһээнь юуншье хубилнагүй.

Энэмнай залан сэхэ асуудал. Хэблэлдэ, ажалшадай һанемжануудта, хубилган шэнэдхэлгэдэ парткомуудай, ажахын ба бусад зүргааануудай ямараар хандадаг байһаниинь эндэ харуулагдана. Тиин шүүмжэлэл һуладуулха, тэрэниие болоулха гээшэ хубилган шэнэдхэлгые һуладхаха, аарашаһан ябадалнуудай бии болохо эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулха гэһэн удхатай. Шүүмжэлхы материалнуудые бэшэхын тула шэнэ түхэл янзануудые, арга замуудые бэдэрхэ, мүн туршагдамал онол аргануудыешье хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Ажалшадай бэшэгүүд гээшэ хэблэлэй айхабтар ехэ хүсэн болоно. Шэнжэлжэ үзэһэн, бодолгото болоһон, эзбшэн хэлсэгдэхэ асуудалнуудые табиһан бэшэгүүд хараа байса олошороо. Хүнүүдэй ухаан бодолой энэ ехэ хүсые хубилган шэнэдхэлгын, ажад зоной аша туһада хэрэглэхэ хэрэгтэй! Тэдэнэй зүрилдөөтэй байһанһаа айһанай хэрэгтэй.

Уншагшадай бэшэгүүд гээшэ ажабайдалда ушардаг хооһон худалаар шашаха ябадалтай тэмсэхэ ашаг үрэтэй арга мүн. Манда иимэ ябадал олон үзэгдэдэг. Зэмэтэй хүнүүдые бэдэржэ элишэлхын тула гүнэгы эрдэм мэдээсэшье, бодото шадабаришье, мүн ухаан бодолоо зобоһоһонойшье хэрэгтэй. Хооһон худалаар шашаха гээшэ социальна байдалай онсо янзань болоно.

Обществадо нэгэшье юумэ үгэнгүй, тэрээнһээ эгээн һайн юумыень ехээр абаха, ажал дээрээ һали буляар худэлхэ, хүнүүдэй мэдэрэлые тоохогүй, социализмын аша туһада юушье хэхэгүй хүнүүдэй мэхэтэй, «хубилган шэнэдхэлгын» хэбэр үзүүлһэн мэдүүлгэнүүдтэ ээлэгдэхэгүй, энээниие хараха шухала.

Хубилган шэнэдхэлгын удаадахи, хүшэр бэрхэшээлтэй, шатада, КПСС-эй бүхэсоюзна XIX конференцидэ бэлдэхэ үедэ партийна организацинуудай дүүргэхэ үүргын асуудалнууд дээрэ А. Н. Яковлев саашань тогтобо. Партийна комитедүүд, партийна эхин организацинууд хубилган шэнэдхэхэ хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ зэргэтэй гэжэ тэрэ онсолон заагаа. Имагтал тэдэнэртэ энэ хүшэр хүндэ хүдэлмэри даалгагдана.

—Гэбэшье хубилган шэнэдхэхэ хүдэлмэридэ партиин дүүргэдэг түрүү үүргэ тухай материалнуудые газета, журналнууд ехээр үгэнэ гэжэ хэлэжэ шадахагүй байнабди. Партийна хүдэлмэриин һайн дүй дүршэл, мүн тэрэнэй дутуу дунданууд-шье ханганагүйгөөр харуулагдана. Ажалша коллоктивүүдтэ политическэ гол хүсэн, хубилган шэнэдхэлгын эмхидхэгшэ байха үүргэтэй партийна эхин организацинууд заримдаа һула ааляяр хүдэлнэ, шиидхэгдэхэ эзргэтэй олохон асуудалнуудые шиидхэнэгүй, орёо хэрэгүүдтэ хамаарһые ороддонгүй, хуушанайхяараа хүдэлнэ гээд нюуса бэшэ.

Партийна эхин организацинуудай, тэдэнэрэй комитедүүдэй ажал ябуулгада мүнөө үедэ бүри ехэ анхарал хандуулагдаха эзргэтэй. Дутуу дундануудыень бэдэрхэ зорилгоор бэшэ, харин тэдэнэрэй туйлаһан амжалтые, тэрэнэйнь эрхэ нүхэсэлнүүдые, мүн ураг-шагүйдэлгэ болоод тэрэнэй дутуу дундануудые, шэнээр бии болоһон, һанаанһаа абтаагүй бодото асуудалнуудые мэдэжэ абахын тула эдэ бүгэдэ хэрэгтэй.

Шэнэдхэн хубилгалгын үйлэ хэрэгэй оюун ухаан бодолой болон үзэл сурталай баялигууд, хүнэй түхэл маягай ёһо гуримуудай совет ажабайдалай шэнжэ шанарай бүрилдэлгэдэ үзүүлдэг нүлөөн тухай А. Н. Яковлев тогтоһон байна. Ажахын тоосоон хадаа ехэ арга боломжонуудтай, тэрэ хэрэгтэй, тиимэһээ парти экономикодо тэрэниие улам үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, залан шуудаар батадхаха. Гэбэшье ажабайдалай бүхы асуудалнуудые гансал ажахын тоосоонтой холбоһоной хэрэгтүй. Гансал хилээмэнэй түлоо хүн ажаһуудаг бэшэ ха юм. Обществын хүн бүхэндэ үзүүлдэг нүлөөнэй баян түхэл янзанууд, хүн бүхэнэй обществодо үзүүлдэг нүлөөнэй баялиг социализмда хэрэгтэй. Тиимэһээ экономическа арганууд хадаа тон хэрэгтэйшье һаа, эдэ бүгэдын хубинь лэ болоно гээшэ. Эдэ асуудалнууд тухай эрдэмшье, хэблэлшье, искусствашье эрхилэгшэд урданайхиһаа гүнэзгыгөөр бодожо үзэдэг болохо ёһотой гээшэ ха. Олониитын анхарал энэ асуудалда ходо татажа, бутэмжэтэй дурадхалнуудые оруулжа байха эзргэтэй. Сэдьхэл бодолой байдал тухай асуудал шэнэдхэн хубилгалгын үндэһэн шухала асуудал мүн. Энээнэй газаа тээ шэнэдхэн хубилгалга үгы.

Эрдэмдэшье, искусствадашье, публицистикэдэшье, манай ниитын бүхы ухаан бодолдошье, нэтэрүүгээр болон залан шуудаар бүхы үлүү гарама юумэнһээ сүлоэрхэ ёһотой гээшэбди. Манай ажабайдал зүришэлдөөнүүдһээ бүридэнхэй гэжэ диалектикэ тодорхойгоор харуулна ха юм. Тиимэһээ эдэ зүришэлдөөнүүдые хараада абаһан, тэдэниие дүүрэн хэмжээн соонь, дотоодынь орёо удхые болон олон янза түхэлтэй байһаниень обёорһон, тиигэжэл хэрэглэгдэһэн онол арганууудай туһаламжаар лэ эдэ бүгэдые дабаха болоноби.

Юундэ ходол «нэгэн гээ һаа» гэдэг гээшэбибди? Түсэб гү, али базаар гү гэхэбди. Интернационализм гү, али патриотизм гү гэхэбди. Рок гү, али шог ёгто частушканууд гү гэдэгбди. Демократи гү, али журам гү гэдэгбди. Иигээд абаха болоо һаа, жэшээнүүд тосгүй олон аабб даа. Тиимэһээ «гү, али» бэшэ, харин «ба». Үлүү гарама юумэнүүдые баримталжа, хаалгатай үйтан нэгэ газарһаа нүгөө тээшээ халба һүрэн ажаһуужа болохогүй. Эдэ бүгэдэ обществын сэдьхэл бодолой эдэлүр энхые ехээр һандараажа болохо, тэрэнэй ниитэ-психологическа тэнсүүриие һалгаажа магад.

Тиимэһээ манай ажал ябуулгануудта үнэн зүб юрын лэ бодомжо бэдэрэлгэ болон тэрэниие хамгаалалга бидэнэртэ хэрэгтэй. Энэ хадаа баһал шэнэдхэн хубилгалга мүн. Эдэ бүхы шэнжэ шанар, шадабари хүнүүдтэ хүмүүжүүлхэ ёһотойбди. Тэрээнгүйгөөр бэ бэетээ, тааралдалнай, ёһотой демократи үгы байха, хэдэн арбаад мянган багаханууд, жэжэхэнүүд «бонопартигууд» болон «культигуудһаа», дээрэлхүү, ноёрхуу, өөрынгөө аша туһа хараһан зоной түлөөлэгшэдһөө сүлөөрхэгүйбди, эдэ бүгэдэ обществыемнай һандаргаажа, ураг шаа дабшахадамнай улам ехэр һаалта хэхэ ха юм. Тиихэдээ бүхы дутуу дунданууудһаамнай болон дутадаг юумэнүүдһээмнай бүри хүсэтэйгөөр һаад ушаруулха хараатай.

Хүн зоной һанал бодолой бусалаанай болон тэдэнэй бодомжолгонуудай тэмсэл соо хурсадхагдадаг байбал, шэнэдхэн хубилгалга ашаг үрэтэй байжа болохо. Манай совет обществын оюун ухаан бодолой ашаг үрэтэй олон түхэл янзын шэнжэнүүдэй нэгэн эндэ баһал тодорно гээшэ. Энэ олон янза түхэл соо үрмэдүүлшье, хооһоншье юумэн байжа болохо. Тиигэбшье эдээнһээ боложо, ажабайдалай энэ олон янзын түхэл маягуудые хизаарлажа болохогүйл.

Уран һайханай, зохёохы ажалай оршон байдал манай орон соо һайн тээшээ хараа байса хубилаа. Ниитын ажабайдалай ехэ замда бэлигтэй зоной, шэнэ үенүүдэй зохидоор хүргэн гараха харгыдань һаалта хэжэ байһан олон юумэ бидэнэр зайсуулжа шадаабди. Үнгэрһэн хоёр үлүүтэй жэл соо соёл тухай болон тэрэнэй обществые шэнэдхэлгын ажал ябуулгада бэлүүлхэ социальна үүргэ тухай урданайхиһаа бүри үргэн, зүб харасатай болообди.

Һүүлэй үедэ али нэгэ талаараа национальна ухаан бодолтой сэхэ холбоотой үйлэ хэрэгүүдтэ болон ажал ябуулгануудта анхаралаа ходо хандуулдаг боложо байнабди. Энэ анхаралай ургалта ажабайдалһаа үндэһэтэй, зүб лэ ургалта гээшэ!

Патриотизм болон интернационализм нэгэниинь нүгөөдэгүйгөөр манай общество соо байжа шадахагүй баялигууд юм. Интернационально гэхэдээ, антинационально гэнэгүйбди. Буржуазна космополитизмтэй энээниие һамааржа болохогүй. Тэрэл зэргээр национальна омогорхол болон национализмын хоорондохи хилэ гээжэ болохогүй. Түрэл арадтаа дуратай байха гээшэ —тэрээнтэеэ хамта урагшаа дабшалгын хүндэ хүшэр замаар ябаха гэһэн удхатай. Эдэ бүгэдэ ондоо арадуудтай харилсалгаһаа, тэдэнэртэй холбоо барисаатай байлгаһаа, бэ бэеэ оюун ухаан бодолойнгоо баялигаар баяжуулгаһаа огто таһаршагүй байна. Хизаар хилэтэй дээрэлхэлгэ соо сэдьхэлэй болон ухаан бодолой үгырэлгын шэнжэ харагдана.

Манай хамтын үзэл сурталай-хараа бодолой үндэһэн дээрэ наци бүхэнэй, арад бүхэнэй оюун ухаан бодолойнгоо болон соёлойнгоо бүхы нөөсэ арга боломжонуудые дүүрэнээр тодорлулан хүргжөөлгэнь социализмда хэрэгтэй. Бүхы национальна соёлнуудай һалбаран хүргэхэ, тэдэнэй бэе бэедээ дүтэ болоходо, нэгэдхэ хэрэгтэнь социализмын нээжэ, үгэжэ байһан арга боломжонуудые дүүрэнээр хэрэглэхэ талаар бүтэмжэтэй бодомжолгонуудые хэхэ, дурадхалнуудые оруулха хаһа мүнөө ерээд байна.

Шэнэдхэн хубилгалгын үргэдэн һалбарапгын, тэрэнэй оюун ухаан бодолой бүхы талануудта ехэ нүлөө үзүүлэлгын тон шухала онсо талануудай нэгэн хадаа дотоодын болон улаасхоорондын ажабайдалай урдань үзэгдөогүй няттаар болон олон ондоогоор хоорондоо харилсалгань, холболдолгонь мүн болоно. Тиимэһээ политическэ шэнэ бодомжолгые батадхаха, мүнөөнэй дэлхэйн. бодото байдалһаа болон СССР-эй гадаадын-политическэ үүсхэлнүүдһээ уламжалан гараһан асуудалнуудые шиидхэхэ шухала байһанһаа тодорон гараһан бүхы асуудалнуудые олондо мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдтэ харуулха хэрэгтэй байһан тухай, энэ талаар теоретическэ шэнжэлэлгэнүүдэй тон шухала байһан тухай нүхэр А. Н. Яковлев мүн лэ тогтоһон байна.

Үгынгөө түгэсхэлдэ А. Н. Яковлев иигэжэ хэлэбэ: шэнэдхэн хубилгалгын хэрэг хүргжэнэ, хүсэтэй болоно, тиигэбшье бэрхэшээлнүүд ушарна. Социальна эдэбхигүй, юугээршье һонирхохогүй ябадалнуудтай үшөөл ушарха баатай болоноби. Гэхэтэй хамта боложо байһан хубилалтанууд оронойнгоо хуби заяанда өөрынгөө дүүргэжэ байһан үүргэдэ шэнээр хандахые идхана. Политическэ болон психологическа байдал горитойгоор һайн тээшээ хубилаа. Эрдэмэй, публицистикын, литературын, театрай, кинематографой эрхим зохёолнууд КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй, партиин XXVII съездын шиидхэбринүүдтэ бодото харюу болоо.

Мүнөөдэр манай хэблэл тухай һайн үгэнүүдые хармалһанай хэрэггүй, гэбэшье боложо байһан хубилалтануудай ябасын эзргээр хэблэлдэ табидаг эрилтэмнай ургана гээшэ. Газетэ болон журналнуудай шэнэ номернуудые нээхэдээ, нэн түрүүн шэнэдхэн хубилгалга тухай статьянуудта болон бэшэгүүдтэ анхаралаа хандуулнабди. Үнгэрһэн сагай болон мүнөө сагай түлөө үндэр харюусалгатай байһанаа харуулһан, хэрэг бүтээхы дурадхалнуудые оруулһан, социальна үндэр харюусалгаяа гэршэлһэн ямар олон ухаатайшье, үргэн боломжотойшье зониие оромнай мэдэжэ абаа гээшэб?

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, шэнэдхэн хубилгалгын шэнэ шата хадаа хүн бүхэндэ табигдадаг эрилтын улам ургалта мүн болоно. Алишье талые абаа һаа—хубииншье, мэргэжэлэйшье, эрхэтэнэйшье талые. Энэмнай хадаа манай партийна байлгын бодото бэслэл болохо, шэнэдхэн хубилгалгада, һэргэлгэдэ, социализмда оруулһан эгээл үндэр болон сэнтэй хубитамнай болохо байна гээшэ.

КПСС-эй ЦК-гай таһагуудые даагшанар болон аппарадайнь бусад харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд зүблоонэй хүдэлмэридэ хабаадалсаһан байна.

(ТАСС).

ТАСС

ШЭНЭ ҺОНИН

ЁР ОРОНОЙ АША ТУҺАДА

Горбачев Австралиин
Министр Р. Хоуттой
...н 1-дэ Кремль соо
Советскэ Союзда
...йһан хүндэтэ айлша-
...шалха зуураа, манай
...харилсаа холбоогоо
...лын тула Австра-
...равительствын гарганан
...ролдолгонуудые үн-
...сигэдэг юм гэжэ тэ-
...лээ. Энэ яахадаа шу-
...а шанартайб гэхэдэ,
...ижи болон СССР-эй
...ии политическэ хео-
...экономическа харил-
...Номгон далайн ур-
...газаар нютагай бай-
...хэ хабаатай байна.
...хотоо бидэнэй тодор-
...табиһан программа
...ой хоорондохи ха-
...улам һайжаруулха,
...ундэһөөр холбоо ба-
...ооохо зорилготой юм.
...ндэ ондо ондоо бай-
...гэй гүрэнүүдэй хоо-
...харилсаае һайжаруул-
...ехо шухала зорилго
...ехо боложо байһан, үй-
...хуудые бүри һайнаар
...хүсэлэнтэй байһан
...Р. Хоук хэлэбэ. Ху-
...шэнэдхэлгын хэрэгые
...ба байнаб. Дэлхэйн
...еходо СССР-ые улам
...хабаадуулга тэрэнэй
...агуудэй нэгэниинь бо-
...ротой. Эгээл тиимэһээ
...арагай амжалта туйла-
...хүсэнэб.
...агада хабаадагшад ню-
...хүдэлнуудые зүбшэн
...Арадуудай социаль-
...ералые хүндэлдэг СССР-
...аа бодол хэлбэришэ-

гүй юм гэжэ М. С. Горбачев тэмдэглээ. Ямар нэгэн байгуулалтые ондоо оронуудта нэбтэрүүлэн оруулхые биде ори таһа буруушаадагбди. Энэ хадаа манай үнэтэ шухаг баялигуудые сахин хамгаалхагүйбди гэһэн удхатай бэшэ. Зүгөөр социально-экономическа байгуулалтые һунган шэлэхэ гээшэ арад бүхэнэй хэрэг болоно.

Африка түбиин урда хубидахи байдалые үнэн зүбөөр, политическэ арганг гуримшуулан шиидхэхэ шухала. Эндэхи аюулгай байдалда анхаралаа хандуулха гээшэ шухала удха шанартай гэжэ М. С. Горбачев, Р. Хоук хэлэбэ.

Улаасхоорондын экономическа харилсаанай асуудалнууд; хүнэй эрхэнүүд, улаасхоорондын хүргжөлтэдэ ООН-ой дүүргэдэг үүргэ дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэгдэг.

Гурбан часаа үлүү саг соо үргэлжэлэн хөөрэлдөөн ехэ политикын оршон байдалда үнгэрбэ. Хөөрэлдөөнэй түгсэхэй шатада Э. А. Шеварднадзе, А. Ф. Добрынин, У. Хэйдсн гаршэд хабаадаһан байгаа. Хоёр ороной хоорондохи политическэ хөөрэлдөөе үргэдхэхэ, экономическа холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ хүсэлэнтэй байһанаа хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлээ.

* * *

Н. И. Рыжков, Э. А. Шеварднадзе гэгшэдэй Р. Хоуттой хэһэн хөөрэлдөөнүүд энэл удэр Кремль соо дүүрэбэ. Совет-австралиин харилсаанай үргэн олон асуудалнуудаар һанамжануудаа дэлгэрэнгыгээр хэлан абалсаһан байгаа.

Хөөрэлдөөнүүл гүнэгы сэдьхэлэй, бүтэмжэтэй һайн оршон байдалда үнгэржэ, совет-австралиин харилсаае саашадань хүргөөхэ хүсэлэнтэй байһанаа хоёр тала баталба. Харилсаанай иимэ шэнжэ хоёр ороной арадуудай үндэһэн аша туһада харюусахаһаа гадна, улаасхоорондын эб найрамдалые, холбоо барисаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ харюусаха юм гэжэ этигэн найдажа байһанаа мэдүүлээ.

* * *

Кремль соо совет-австралиин документнүүдтэ гар табигдаба.

Совет талаһаа — Н. И. Рыжков болон бусад тусхай тушаалтад; Австралиин талаһаа —Р. Хоук, Премьер-Министрые удэшэжэ ябаһан тусхай тушаалтад гар табилгын үедэ байлсаа.

Замбуулинай дайдые амгалан тайбан байдалда хэрэглэхэ, шэнжэлгэнүүдые хэхэ талаар харилсаа холбоо тогтоохо тухай СССР-эй болон Австралиин правительствануудай хоорондохи хэлсээндэ Э. А. Шеварднадзе, У. Хэйдсн гар табяа.

1988—1995 онуудта СССР-эй болон Австралиин хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа харилсаае хүргөөлгын программада, медицинын эрдэмэй ба элүүрые хамгаалгын талаар харилсаа холбоо тогтоохо тухай хөөр ороной правительствануудай хоорондохи хэлсээндэ, спортын талаар холбоо барисаа тогтоохо тухай СССР-эй болон Австралиин правительствануудай хоорондохи хэлсээн тухай меморандумда мүн лэ гар табигдаһан байгаа.

* * *

Энэл удэртөө Р. Хоук Кремлиин ханын дэргэдэхи Танигдаагүй солдадай хүүр дээрэ венок табиба.

УРАН ЗОХЁОЛОЙ ҮДЭРНҮҮД

АЛМА-АТА. (ТАСС). Сибириин уран зохёолой үдэрнүүдтэ хабаадагшадтай казахстанайхид промышленна предприятиинуудай цехүүд, һургуулинууд ба дээдэ һургуулинуудай аудиторинууд, худоегэй клубууд соо уулзаха байна. Уулзалганууд декабриин 2-то республикын ниислэл хотодо нэгдэбэ. Омск болон Хадата Алтайн, Эрхүү ба Тюмениин, Шэтэ болон Урда Сахалинай, Хакасай ба Буряадай, бусад хото городуудай, автономито республикануудай элитэ мэдээжэ уран зохёолшод долоон хоногой туршада литературын интернациональна үдэшэнүүдтэ хабаадаха юм.

Зохёохы ажал хэрэгүүдые, мүн энэ хоёр үргэн ехэ нютагай асуудалнуудые уран зохёолшод зүбшэн хэлсэхэ байна. Байгалые сахин хамгаалжа захалһан Сибириин түрүү уран зохёолшодтол адли, Казахстанай литераторнууд нютагайнгаа байгаалиие хамгаалгын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадана, Арал далайе, республикын урда хубидахи эгээл ехэ Балхаш нуурые аршалан хамгаалха харгы замуудые бэдэрнэ.

— Бидэ ходо ходо уулзажа байха ёһотойбди, — гэжэ Казахстанай Уран зохёолшодой холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь О. Сулейменов хэлэбэ. —Орсн соогуураа ехээр ябажа, газаар нютагуудтай танилсаха, агуулхэ Эхэ ороной-гоо үзэсхэлэн һайхан агаараар сээжэ дүүрэн амилха гэшэ юуһөөшье үлүү. Казахай литература, искусствын үдэрнүүд һаяшаг Яхадта, Сахалинда үнгэргэдөө һэн. Эдэ уулзалгануудай халуун оршон байдалаар нэбтэрһэн очеркнууд, публицистикын суглуулбаринууд, казах, ород болон солонгос хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн шүлэгүүд мүндэлөө. Иимэ уулзалганууд зориг бадаруулма зохёохы асари ехэ үүргэ нүлөөтэй байна.

ИНДИДЭ СССР-эй ФЕСТИВАЛЬ ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

ДЕЛИ. (ТАСС). «Фестиваль, фестиваль, бидэ хамтадаа ямар зол жергалтайбибди»— совет болон энэдхэг арадуудай хани барисаанай толотомо һайндэр боложо, Делидэ нээгдэһэн баяр ёһолол дээрэ В. Леонтьевой гүйсэдхэһэн дуунай эдэ үгэнүүд Индийн ниислэл хотодо хаа хаанагүй соностоһон мэтээр үзэгдэнэ.

Ехэ театрай баледэй бэлиг шадабаряа харуулжа байһан Делиин «Сири форт» гэжэ томо ехэ концертнэ залай үүдэндэ хүн зон олоороо осшорто зогсоно. «Дэлхэй дээрэхи эрхим һайн балет зүрхэ сэдьхэлыемнай буляана!», «Щелкунчик» мартагдашагүй!», Чайковскийн зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ аялга хүгжэм болон гүйсэдхэгшэдэй үндэр бэлиг шадабариин гайхал түрүүлһэн, дура буляаһан энэ зүжэг тухай мартагдашагүй дурасхаал зүрхэ сэдьхэлдэмнай үлэбэ» гэһэн магтаал һайшаалай үгэнүүд эдэ үдэрнүүдтэ соностоһон байгаа. Эгээлэй юрын студент гү, али Индийн элитэ мэдээжэ театральна шүүмжэлэгшэдтэй хоорэлдөхэдэмнай, ингэжэ хэлэбэ.

Делидэхи И. Гандийн нэрэмжэтэ хушалтатай томо ехэ стадион дээрэ циркын карнавалай программа тон ехэ амжалтатайгаар харуулагдана. Харагшадай асари ехэ амфитеатрта нэгэшье сүлоо һуури үгы. Эндэ сугларагшад «агазрай» гимнастнуудай ой ухаанда орошогүй «ниидэлгэнүүдэй», акробатическа трюгүүдэй хойноһоо һуларшагүй анхаралаа хандуулна, мори һоригшодой булэгтэ хабаадагшадай искусстваар омогорхоно.

Фестивалиин географи үргэдэжэ байна. Чандигархын хүн зон СССР-эй Үгрэнэй арадай хатарай академическэ ансамблиин группые хани хаалуунаар угтаба. Хаа хаанагүй городто фестивалиин һүлдэ тэмдэгүүд, гоё һайхан плакадууд, соносхолнууд харагдана. Эдэнь совет хатаршадай ерэһэн тухай мэдээсэнэ. Сахилгаан түргэн украин арадай «Гопак», белорус арадай «Лявониха», мүн СССР-эй бусад арадуудай хатар харагшадай сэдьхэлдэ мартагдашагүй дурасхаал үлоонэ.

Совет-индиин хани барисаанай һайндэр Индиин газар дээрэ үргэлжэлһөөр.

МОСКВАҺАА МОРДОБО

Австралиин Премьер-Министр Роберт Джеймс Ли Хоук декабриин 2-то Москвагаа мордобо. Совет правительствын урялаар хани ёһоной албанай хэрэгээр тэрэ манай орондо ерэһэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжков һамгактаяа, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе болон бусад тусхай тушаалтад аэродром дээрэ Р. Хоук болон тэрэнэй һамгые үдэшэбэ.

(ТАСС).

ҮРГЭДХЭГДЭМЭЛ КОЛЛЕГИИН ЗАСЕДАНИ

РСФСР-эй Госагропромой үргэдхэгдэмэл коллегиин заседани декабриин 1-дэ болобо. Россин Федерациин агропромышленна комплексын хүдөө ажахын, промышленна, барилгын ба бусад предприятинуудые, эмхинүүдые бүрин хүсэдөөр ажахын тоосоондо, өөһэдөө өөһэдтэ мүнгэ һомололгодо оруулалгада бэлдэхэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. И. Воротников заседани дээрэ үгэ хэлэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Хүдөө ажахын ба эдэ хоолой промышленностиин таһагые даагшын орлогшо И. К. Капустян, республикын министерствэнүүд болон албан зуургааануудай зарим хүтэлбэрилэгшэд коллегиин хүдэлмэридэ хабаадаа.

(ТАСС).

Социалис оронуудаар

БУХАРЕСТ. Агуулхэ Октябриин 70 жэлдэ зорюулагдаһан эрдэмэй сесси Румыниин Коммунис партиин ЦК-гай дэргэдэхи социально-политическэ эрдэмэй академидэ болоһон байгаа. Советскэ Союзай болон Румыниин хүдэлмэришэнэй ангиин дайшалхы һаналаа нэгэдэлгын харилсаанууд тухай эндэ уншагдаһан элидхэлнүүд соо онсолон тэмдэглэгдэдэ. Социализм байгуулгын жэлнүүдтэ хоёр партиин, ороной болон арадай хоорондохи хани барисаан ба харилсаа холбоон улам үргэдэһэн байха юм.

Агуулхэ Октябриин социалис революциин хүндэлэлдэ баярай суглаанууд бүхы Румыни дотор боложо үнгэроо. Социализм байгуулха, промышленность, хүдөө ажахы хүргөөхэ, түрүү эрдэм ухаан, техникэ, соёл болбосорол байгуулха талаар совет арадай туйлаһан гайхамшагта амжалтанууд тэмдэглэгдэдэ.

ПРАГА. ЧССР-эй элшэ хүсэнэй эгээл томо барилгануудай тоодо «Дукованы» гэжэ атомна электростанци нэмэбэ. Дун хамта 1760 мегаватт хүсэтэй АЭС-эй дүрбэн блок промышленна ток үгэжэ эхилээ. Энэ ушартай дашарамдуулан, станци дээрэ митинг боложо, чехословак болон совет хүдэлмэришэд болон инженернүүд хабаадалсаа.

2 мянган он тээшэ орон дотор үйлэдбэрилэгдэдэг электрэйн бүхы элшэ хүсэнэй хахад хубиие тус АЭС үгэдэг болохо байна.

Чехословакиин ниислэл хотодо «Дон Жуан» оперо табигдажа, «Моцартын» заншалта үдэрнүүд нээгдээ. Түрүүшынхээ тавигдаһанһаа хойшо эгэл 200 жэл үнгэрһэн хойно Сметанын нэрэмжэтэ ендэр дээрэ тэрэ зэдэлбэ гээшэ. 1787 оной октябрьда Прагада композиторай хабаадалгатайгаар энэ гайхамшагта зохёол табигдаһан түүхэтэй. Тэрэ гэһэнһээ хойшо хүгжэмтэ соёлой түүхэдэхи энэ гайхамшагта үдэр драматическа оперын мүндэлһэн үдэр гэжэ тоологдоно.

Энэ зүжэгтэ чехословак түрүү дуушад, мүн тэрэшэлэн гадаадын мэдээжэ гүйсэдхэгшэд дуулаһан байна. Актернуудай бэлиг шадабариие шүүмжэлэгшэд үндэроор сэгнэһэн, гол ролиие наадаһан Павел Горачкые онсо тэмдэглэһэн байна.

«Моцартын үдэрнүүд» классическа хүгжэмдэ дуратай чехословак ба гадаадын оронуудай хүнүүдтэ ехэ һайшаагдадаг юм. Оюун бэлигтэ композиторай зохёолнуудһаа бүридхэгдэнэн 6 концерт ниислэлэй хүн зоной болон айлшадай анхаралда дурадхагдаха байна.

(ТАСС).

ЗАМБУУЛИНҺАА МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

...ЭЛГЭ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ
...ТАСС). Юрий Романенко
...дхэ соо замбуулинай
...хүдэлжэ байна. Алек-
...Александровай ниидэл-
...рахи недели дүүрэбэ.
...улинай материал шэн-
...программатай зохилдуу-
...лаж «Бирюза» гэжэ ап-
..., толи гэрэлэй туяагай
...хүдэлдэг пеэшэн хэрэг-
...ргэр хэдэн туршалга-
...ийн байгаа. Дэгдэн
...ын үедэ физико-хими-
...процессүүдые шэнжэл-

Замбуулинай дайда соогуур ниидэлгын эрхэ байдалда эл-дэб янзын үргамалнуудые тарижа үргүүлгын онол арганууд

СОЁЛОЙ hОНИН

Манай хөөрэлдөөн

«ТОМОГДОhОН ШҮРБЭhЭНЭЙ ЭРШЭ...»

Орон дотороо, сэхыень хэлэбэл, дэлхэй дээрэ мэдээжэ боложо эхилhэн, манай нютагай хүбүүн, кинорежиссёр, Буряадай искусствын габьяата ажал ябуулагша Барас Цыреторович Халзанов байдгэд лэ, түрэл республикаа эрьежэ ерэдэг. Заримдаа халта амархаяа, заримдаа... ажаллахаяа. «Арсын агтай хангал» гэhэн фильмэеэ буулгахын тула бэлэдхэл хэhэн, hүүлдэнь, буулгабариин хүдэлмэри толгойлhон байна.

Буряадай соёлсй үдэрнүүдэй Новосибирскдэ болоходо, республикын киношодой түлөөлгшэдтэй хамта тэндэ уулзалгануудые үнгэргэлсэhэн юм. hаяхан кинорежиссёр Буряад орон соогуураа ябажа, шэнэ фильмынгээ буулгагдаха газарые бэдэрээ. Манай тусхай корреспондент Ц. ДОНДОГОЙ кинорежиссёртой уулзажа хөөрэлдөө. Тэрэниень уншагшадай анхаралда дурадханабди.

АСУУДАЛ: Урда тээнь буулгагдаhан бүхы шахуу фильмүүдэйнгээ сценариис өөрөө бэшэhэн байдагта. Мүнөө шэнэ фильмынхиеэ баhаа өөрөө бэшээгта!

ХАРЮУ: Өөрөө бэшээб. Юундэ өөрөө сценари бэшэнэбши гэжэ нэгэтэ бэшэ зэмэлүүлhэншье байхаб. Тусхай hургуулитай киносценаристнууд олон ааб даа. Элдэб олон сценаринуудые уншаха хэрэг гарагша. Теэд hанаандам таараха сценари олдодоггүй. Иигэжэ хэлэхэдээ, би өөрыгөө үлүү сэгнэнэ, ехэрхэнэ бэшэб. Юрээдөөл, зүрхыемни үгзаржархима сценари дайралдадаггүйл даа.

АСУУДАЛ: Ойлгосотой. Түрүүшынтнай кинофильмнүүд тухай манай газетэ бэшэhэн байна. Тиихэдэ сууга башкир поэт, Социалис Ажалай Герой Мустай Каримай «Хиртhэн hара» гэжэ драматическа поэмын удхаар буулгагдаhан кинофильм хилын саанахи оронуудта харуулагдана бээз!

ХАРЮУ: Тон эүб. Дэлхэйн гушан шахуу гүрэнүүдтэ, илангаяа эүүн, эүүн-урда эүгүүдтэхи лагын шажантай гүрэнүүдтэ тэрэмни худалдагдаад, тэндэ харуулагдадаг юм.

АСУУДАЛ: «Арсын агтай хангал» гэжэ фильмтнай дайнай үеын буряад нютагай ажабайдалые, илангаяа сагhаа урид борьбо дээрээ бордойжо дайнда ошоhон эрэшүүлые хаалhан үхибүүдые харуулаа гэшэ ааб даа. Мүнөө буулгаха гэжэ байhан Танай фильм «Арсын агтай хангалай» үргэлжэлэл болоно гү!

ХАРЮУ: Юун гэжэ хэлэлтэй юм даа? Арайшье үргэлжэлэлынь гэжэ хэлэхээр бэшэ. Зүгоор темээрээ дайнай үе сагтай холбоотой юм...

АСУУДАЛ: Юун тухайб гэжэ асуужа болохо гү!

ХАРЮУ: Болонгүй ялай? Эндэ нюуса юумэн байхагүй. Шэнэ фильм соогоо би буряад эхэнэрэй хуби заяан тухай хөөрэхэ гээ хүм. Бүри тодорхойлбол, нэгэ эхэнэрэй иног дуранай түүхэ юмэл дөө. Дайнай эхиндэ болоhон ушар... Буряад эхэнэр гэшэ анханhаа дарлагдажа, үгэ дуугүй, хүнби гэжэ өөрыгөө мэдэрхээ болишоhон байгаа юм гэхысэ хэлсэдэг зон ушардаг. Тэрэ тиимэ бэшэ. Нилээддүй дорюун басагад, эхэнэрнүүд мандаш байгаа юм. Өөрынгөө эжыешье hанаад үзэхэдэм, нилээдгүй дорюун ябаhан хүн. Сэхыень хэлэхэдэ, буряад эхэнэрэй хуби заяан кинодо харуулагдаадүй гээшэ. Тиигээд лэ би эхэнэр хүнэй, ямаршье юумэнэй урда тогтохогүй, дурлабал, сэдьхэл зүрхэнэйнгөө шатажа дууhатар дурлажа шадаха, энэ дэлхэй дээрэ үгтэhэн наhаяа хоггүйгөөр hалгаахагүй — тиимэ эхэнэрэй образ сценари соогоо харуулха гэжэ бодоо хүм. Удхыень хуу хөөрөөд яахамниб даа, кино боложо гарахадань хүнүүд хараха, сэгнэлтэ үгэхэ гэжэ хэлсэе. Юрэдөөл, зохёохы ажалаймнай коллектив бүрилдэнхэй. Оператор Виктор Осенников фильмыемнай буулгаха. Алма-Атада байдаг, бэрхэ оператор юм. Булат Мансуровай «Тризна» гэжэ фильмые буулгаhан хүн. Анатолий Муклецов директорнай байха.

АСУУДАЛ: Шэнэ фильмтнай юун гэжэ нэрэтэй байхаб! Нэрэ hанагданхай юм ааб даа!

ХАРЮУ: Нэрэтэй даа. Ородоороо «Крученая нитка» юм. Буряадшалхада, «Томогдоhон шүрбэhэн» болохо юм гээшэ гү даа? Юундэб гэхэдэ, манай багада эхэнэрнүүд өхэнхидээ шүрбэhэ томоод лэ, дэгэл, бээлэй, гутал оёдог байгаа ха юм даа. Тиимэhээ нитко гээшые утаhан гэжэ оршуулан-хаар, шүрбэhэн гэбэл, дээрэ хэбэртэй. Тиигээдшье шүрбэhэн гээшэнь сценариингаа гол удхада зохихоор байна. Хүнэй хуби заяан хадаа томогдоhон шүрбэhэн шэнги бэшэ гү? Шүрбэные яагаад томонобши, тэрэ эршэнь алдагдахагүй. Хэдышье задалха гээhааш, үнөөхишни эршэлдээд лэ байха. Тиимэhээ «тоолхотой хүнэй үгэ бэхи, томогдоhон шүрбэhэнэй эршэ бэхи» гэдэг байгаа бээз. Хүнэй наhан тэрээндэл адли гэжэ hанагшаб. Урдань hарюу-мурюу гэшхэhэнээ гү даа, али алдуу эн дүүгээ хюhажа хаяхагүйш, hайншье, муушье юумэнүүд бүхы наhандаш өөртэшни үлэхэ.

АСУУДАЛ: hонин байна. Кинофильмынтнай экран дээрэ гарахыень хүлеэхэ губди даа. Зай, тиигээд. Та кинорежиссёр, сценарист байхынгаа хажуугаар заримдаа гол рольнуудта наададагшье байнат...

ХАРЮУ: Тиимэ, наададагби. Энээнэйнгээшье түлөө хараалгаhан байхаб. «hүүлшын намналга» гэжэ түрүүшынгээ томо фильмые табижа байхадамни, манай республикын хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн намайе яhала эзмэлжэ: «Бондарчук болоод гэжэ hанаа хараш?»—гээhэн. Би Бондарчугыешье hажааха гээгүй hэлдеэ. Өөрынгөө хэлэхэ гэhэн бодолые гүйсэдөөр гаргаха гэжэ оролдоhон байгаа бээзб. Зохёохы ажал хэжэ, бүхы мэдэрэлээ тэрээндэ зорюулан hалирхадашни, хургаяа ёдогонуулhан хүнүүд дээрэнээш даража байхадаа, ехэл hаалта даа. Харин мүнөө орон соомнай революционно хубилалтанууд эхилээд, амилхада хүнгэн болоожо байнхай. Иимэ байха ёhотой, тиимэ байха ёhогүй гээд лэ, ажабайдалые уйтахан хаамжа соо багтаажа болохогүйл. Иимэ гуримай хаа хаанагүй мандажа байхада, үрдахаяа болижо тогтошоhон сээл шэнги, ажабайдалаймнай алишье hалбарида хүгжэлтэшье зогсошоhон байгаа ха юм. Энэзние хэблэлдэ гараа hэн. «Дүү хүбүүндээ» гэhэн номоймни «Современник» хэблэлээр гараhан тухай танай газетэ мэдээсэhэн байгаа hэн. Мүнөө үшөө нэгэ—«Бусалга» гэжэ ном ород хэлэн дээрэ бэлдэнхэйб. Ород дээрэ «Долгий путь домой» гэжэ нэрэтэй байха. Кинодо худэлжэ эхилhээр арбан хоёр сценари бэшээ хүм. Цыденжап Жимбиевэй «Гал могой жэл» гэhэн романай удхаар сценари бэшээб даа. «Агтай арсын хангал» гэhэн киносценариминь хүүгэдтэ ба эдиршүүлдэ зорюулhан эрхим сценариин конкурсдо хабаадажа, хоёрдохи шанда хүртөө бэлэй.

Зохёохы ажал тухай хуряангыбшалан хэлэхэдэ, иимэ байнал даа...

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөон hаяхан Монголой Арадай Республикын ниислэл—Улаан-Баатар хотодо болобо гэжэ мэдээсээ hэмди. Эндэ СССР-эй суглуулагдамал команда толотомо илалта туйлажа, дэлхэйн Кубогта үшөө дахин хүртэhэн байгаа. Энэ илалтада нютагаймнай хүбүүн—Зүүн Сибириин технологическа институтдай 5-дахи курсын студент, ВЛКСМ-эй XX съездын делегат, уласхоорондын классай спортын мастер Сергей Замбалов ехэ хубитаяа оруулаа.

ХЭБЛЭЛЭЙ БАЙШАН СОО БОЛОhОН УУЛЗАЛГА

Физкультура болон спортын талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ, уласхоорондын классай спортын мастер Г. Н. Манжуев энэ уулзалга нээхэдээ, иигэжэ хэлэбэ:

— Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө эллжээтэ мүрысөондэ Сергей Замбалов толотомо илалта туйлажа, командын болон хубиин тоосоогоор Барилдаанай уласхоорондын федерациин (ФИЛА) алтан медальнуудаар шагнагдажа, Буряад ороноо суурхуулба. Урда тээнь манай гурбан хүбүүд, тусхайлбал, О. Алексеев, Б. Будаев, Н. Иванов гэгшэд Европын чемпионууд болонхой. Дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө 1978 ондо США-гай Толидо хотодо үнгэргэдэhэн мүрысөондэ Олег Алексеев командаараа алтан, харин хубиин тоосоогоор мүнгэн медальнуудта хүртэжэ, барилдаашадаймнай саашанхи амжалтада эхи табяа hэн.

hүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай атледүүд спортын бусадшье зүйлнүүдээр яhала ехэ амжалта туйлаhан байна. Жэшээлбэл, Татьяна Позднякова хүнгэн атлетикын урилдаагаар командна тоосоогоор хоёр дахин дэлхэйн чемпионка болоhон, Европын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ бронзо медальяар шагнагдаhан намтартай. СССР-эй чемпион Геннадий Темников хүнгэн атлетикээр дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө Австралида болоhон мүрысөөндэ команда тоосоогоор хоёрдохи hуури эзэлээ hэн. Павел Яковлев 1500 метрэ урилдахадаа илажа, hайхан хүсэл эрмэлзэлэй наадануудай чемпион болоhон байха юм. Валентин Дарханов hүр харбалгаар СССР-эй арадуудай зунай IX Спартакиадын абсолютна чемпион болоо. Иимэ жэшээнүүдые үргэлжэлүүлжэ болоно гэжэ Геннадий Николаевич омогорхолтойгоор үгэсэ түгэхэзб.

Удаань дэлхэйн Кубогта хүртэгшэ өөрынгөө намтар тухай сугларагшадта тобшохоноор хөөрөө. Тэрэ хадата Ахын райондо түрэhэн юм. 5-дахи класста hуража байхадань түрэлхидынь республикынгаа ниислэл хото нүүжэ ерээ hэн. Эгээл эндэ авиационно заводой «Забайкалец» гэжэ спортклубай тренер Владимир Ангархаевай хүтэлбэри доро барилдаанай нюусатай танилсаhан байгаа. Мүнөө технологическа институтдай механическа факультедэй 5-дахи курсда hурана, СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ хоёр дахин бронзо медальяар шагнагданхай. Монгол болон Болгарида үнгэргэдэhэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ илаhан юм.

Энэ жэл тэрээндэ илангаяа урагшатай, мартагдашагүй байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй. ВЛКСМ-эй XX съездын делегадаар hунгагдажа, республикынгаа залуушуулые энэ ехэ хуралдаанда түлөөлөө hэн. США-гай дурбэн штадта үнгэргэдэhэн нүхэд ёhоной үулзалгануудта бултандань илажа гараба. hаяшаг Урда Корейн ниислэл—Сеул хотодо болоhон Олимпиадада бэлэдхэлэй мүрысөөндэ хабаадахадаа, дэлхэйн гурба дахин чемпион Валентин Иорданова (НРБ) 3:4 тоотойгоор шүүгдэжэ, мүнгэн медальяар шагнагдаа hэм гэжэ Сергей мэдүүлбэ.

hүүлэй табан жэлэй хугасаа соо тэрэниие hурган hоржо байhан ВСТИ-гэй кафедрые даагша, доцент, РСФСР-эй габьяата тренер Г. Б. Баймеев үгэ абахадаа, Улаан-Баатарай барилдаанай хибэс дээрэ шанга тэмсэлэй болоhон тухай, Совет ороной суглуулагдамал командын түйлаhан илалта тухай хөөрэбэ.

Сергей 52 килограммай шэгнүүртэ барилдахадаа, гурбан үдэр соо табан үулзалга хэhэн байна. Эгээл түрүүлэн Австралиин чемпион Ж. Армстронгтой барилдахадаа, гоё hайхан арга дүрэтэй, бар хүсэтэй байhанаа харуулжа, хоёр минута хүрэхэгүй саг соо диилөбэ. Хойто үдэрынь Японой спортсмен К. Камишимые 16:1 тоотойгоор буляад, монгол барилдаашан Ц. Энхбаярые нюргалдуулан унагааhан байха юм. hүүлшын үдэр түгэлдэ Кубын түлөөлэгшэ А. Лексвые тогтон торгонгүй илажа, урагшаа алхам хээ hэн. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ США-гай чемпион Марк Шаабтай уулзаhаа, 6:1 тоотойгоор шүүгдэлхэйн Кубогта хүртэhэн байна. Бэрхэш даа, Сергей!...

Түгэсхэлэй мүрысөөндэ СССР-эй суглуулагдамал команда МНР-эй барилдаашадтай — 9:1, США-гай спортсменнүдые 8:2 тоотойгоор шүүгдэ байгаа. Монголой суглуулагдамал команда США-гай команд дүүдые 8:2 тоотойгоор шүүгдэжэ, хоёрдохи hуури эзэлбэ.

Хубиин тоосоогоор барилдаашад 7 алтан, 3 мүнгэн медальда хүртөө. С. Карамчаков (Красноярск), С. Замбалов (Улаан-Удэ), К. Абдулаев (Минск), С. Саркисян (Ереван), А. Магомедов (Красноярск), Л. Жабраилов (Орджоникидзе), Д. Гобеджишвили (Тбилиси) гэгшэд алтан медальяар шагнагдаhан байна. Үлдэгдэл болон 100 килограммай шэгнүүрнүүдтэ США-гай ... дүүд шалгарба. 90 килограммай шэгнүүртэ монгол, бурят Ойдовын Дувчин илемнэгдэ раа. С. Карамчаков мүрысөөндэ нэгэн эргээл гоё hайхан арга дүрэтэй барилдаашан гэжэ тооглогдоо.

— С. Замбалов СССР-эй олимпийскэ суглуулагдамал командада кандидадаар оруулагдаhан. Тиин ерэхэ эүн Сеул хотодо үнгэргэдгээ hүүлэй Олимпиин нааданууудта хабаадаха эрхэдэ хүртэхын тулаа. БМДК-гай команд... гей Савельев аяар 30 ... команддаа асаржа, онсо шалгарагдаhан байна. ЛВРЗ-гай спортклубай баскетболистнуудта бор бүтээлгын нэгэдэлэй мандые шүүжэ, бронзо мүнгэ... ляар шагнагдаhан байна.

С. АФАНАСЬЕВ.

ВАМПИЛОВТА ЗОРЮУЛhАН ҮДЭШЭ

Сэлэнгын районой Үбэр-Зоохэйн дунда hургуулинин литературна кружогой гэшүүд Александр Вампилозай зохёолнуудые hонирхон шудалhан байна. Ород хэлэнэй ба литературын багшанар Е. Б. Ванжилова, С. Ц. Сампилова, Т. Ж. Ломбоева гэгшэдэй хүтэлбэри доро ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ, бэлигтэй совет драматург Александр Вампиловай зохёохы ажалда зорюулагдаhан үдэшэ эндэ зарлагдаа. Удхалбал, Александр Вампиловай эсэгэ—Валентин Никитич хадаа гушаад онуудта Загастайн hургуулида ород хэлэ ба литература заадаг байна. Тэрээндэ заалгаhан, хамта хүдэлhэн хүнүүдшье мүнөө бии.

Сэлэнгын районой бусад hургуулинуудта ород хэлэ, литература заадаг багшанар эндэ зарлагдаhан үдэшэдэ уригдаhан байгаа. 10-дахи классай hурагша Наташа Ломбоева драматургын зохёохы ажал ябуулга тухай яhалахан hонин элидхэл хэжэ, уригдаhан айлшадые, hурагшадые бахархуулаа. Удаань hурагшад Александр Вампиловта зорюулhан шүлэгүүдээ уншаба. Иланганяа 10-дахи классай hурагша Ольга Аюрова уран гоёор уншажа, зонние баясуулба. Энэ басаган хадаа уран уншалгаар болоhон республиканска конкурсдо илаhан байха юм.

Тиихэдэ драматургын зохёолнуудhаа зүжэглэмэл хэhэгүүдые эдир артистнуудай харуулхада, зал соо энеэдэтэй, хүхюутэй байгаа. Жаргалма Цыренжапова, Алёша Ванжилов, Саша Золтуев гэгшэдэй наадые үхибүүд ехэ hайщаагаа.

Энэ үдэшые бэлдэхэ хэрэгтэ олон hурагшад хабаадаа. Жэшээнь, 9-дэхи классай hурагша Дима Мижитдоржиев гоёор зурадаг юм. Тэрэнэй зураhан Александр Вампиловай дүрэ олоной анхаралые татаа. Драматург тухай, тэрэнэй зохёолнууд тухай статьянуудые, мэдээсэлнүүдые кружогой гэшүүд газетэнүүдhээ, журналнуудhаа хайшалжа абаhан, суглуулhан байна.

Александр Вампиловай номууд, зүжэгүүдэйнь согсолборинууд эгээл зохид газарта дэлгээтэй. Зүүн Сибириин номой хэблэлдэ гараhан зохёолнуудайнь суглуулбариин 1-дэхи ботиие уран зохёолшо, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй гүрэнэй шангай лауреат В. Г. Распутин үхибүүдтэ бэлэг болгон эльгээгээ. Тэрээн дээрэнь иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Үбэр-Зоохэйн дунда hургуулиин hурагшадта номоо hайнаар үзэхыень, уншахыень, ажаллахыень хүсэгдэнэ. В. Распутин. 1987 оной октябриин 24».

В. Распутин энэ ном бэлэглэхэ эрхэтэй юм. Юун бэ гэхэдэ, В. Распутин Эрхүүгэй университедтэ А. Вампиловтай хамта hураhан, дүтынь нүхэр байгаа. Тиимэл хадаа нүхэрэйнгөө түрэhэн нютагта—Эрхүүгэй областиин Алайрай районой Хүтэлиг hуринда дурасхаалта музейн нэгэдэхэдэ, тэрэ иигэжэ хэлээ ёhотой: «Манай Эхэ орон соогуур оршодог литературна дурасхаалта газарнуудhаа дутуугүй точко литературна карта дээрэ бии юм».

Үбэр-Зоохэйн дунда hургуулиин hурагшад бэлигтэй драматургын дурасхаалые мүнхэлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулба гээшэ.

Т. ШАНГАЕВ.

МАНДА АЙЛШАЛhА

Үнгэржэ байhан жэлэй hүүлшын hарада манай республикада олон янзын уран hайханай бэлигтэн айлшалха байна. Тиин декабрь hарын гастролиин соносхолые Грузиин «Арго» гэжэ рок-бүлэг Тамрико Давиташвили гэжэ дууша багасагантай хамта нэгэнэ. Тус бүлэг үсэгэлдэрэ Кабанскын районой Селенгинск hууринай соёлой байшанда түрүүшынгээ концерт үгэбэ. Саашанхи үдэрнүүдэ Грузиин артистнууд Улаан-Удын П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ залда, мүн авиационно заводой «Рассвет» гэжэ соёлой ордондо бэлиг шадабарияа харуулха байна. Тэрэнэй программа совет болон хилын саадахи композиторнуудай мэдээжэ хүгжэмүүдhээ бүридэнхэй.

* * *

Мүнөө үдэшэ хүгжэмэй училищиин концертнэ залда «Серенада» гэжэ духовой инструментнүүдэй квинтедэй гүйсэдхэhэн камерна хүгжэм зэдэлхэ. Уран hайханайнь хүтэлбэрилэгшэ Борис Кричман. Новгородой хүгжэмшэд удаадахи үдэрнүүдтэнь Улаан-Удын хэдэ хэдэн газарнуудаар концертнүүдые үгэхэ байна.

* * *

Декабриин 6-да, 7-до РСФСР-эй габьяата артист, дуушан Аркадий Толмазов БАМ-ай ажалшадта айлшалха юм. Тэрэнэй репертуар олон янзэ, гол түлэб XIX, XX зуун жэлнүүдэй композиторнуудай дуунууд гүйсэдхэгдэхэ.

Аркадий Толмазов Англи, Австрали, Шаеци, Югослави, Энэдхэг болон бусадшье оронуудаар гастрольдо ябажа ерэhэн юм.

* * *

Скрипкын хүгжэмдэ дуратайшуул Итали ороной элитэ ехэ композитор Никколо Паганиниин зохёонуудые Украинын ССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, Будапешт, Лейпциг, Прага, Брюссель хотонуудта үнгэргэгдэhэн скрипачнуудай уласхоорондын конкурсын лауреат Алексей Горшковой гүйсэдхэлгэ доро шагнажа хужарлаха гээшэ.

* * *

Москонцертын дуушан Наталья Иртлач, ССР Союзай Ехэ театрта олон удаан жэлнүүдтэ ажаллаhан дуушан Эдельман гэгшэд программаяа «XX зуун жэлэй Америкын хүгжэм» гэжэ нэрлэнхэй. Тэдэнэр Гершвинэй «Порги Бесс» гэжэ операноо, мүн Леонардо Бернстайн гэгшын «Вестсайдска түүхэ» гэhэн мюзиклэй хэhэгүүдые гүйсэдхэхэ байна.

* * *

Москвагай Гүрэнэй филармониин пианистка, Уласхоорондын конкурсын лауреат Наталья Юзбашева гансашье орон соогоо бэшэ, мүн хилын саана мэдээжэ болоhон хүгжэмшэн юм. Тэрэнэй концертын нэгэдэхи хубида Бахай, Бетховеной, Шопенэй, Листын, харин хоёрдохи хубидань ородой, совет композиторнууд Глинкын, Чайковскиин, Скрябинай, Щедринэй, Бабаджанянай, Свиридовэй хүгжэм гүйсэдхэгдэхэ.

Наталья Юзбашевагай гастрольнууд декабриин 17-hоо 19 болотор үргэлжэлхэ юм.

Н. КОНСТАНТИНОВА.

ТОБШОХОНООР...

БОКС. Академик Л. В. Киренскиин дурасхаалда зорюулагдаhан бүхэсоюзна долоодохи заншалта мүрысөөн hаяхан Красноярск хотодо болобо. Россин Федерациин арбаад хотын 150 гаран боксёрнууд тэрээндэ хабаадаhан байгаа. Буряадай багшанарай институдай студентнэр манай республикые түлөөлбэ.

Баатар Эрдынеев, Александр Васильев, Виктор Миков гэгшэд иилата туйлажа, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэхэ талаар алхам хэбэ. Үшөө дүрбэн боксёрнай—хоёрдохи, нэгэ хүн гурбадахи hууринуудта гараhан байгаа.

ДААМ. Юрын болон уласхоорондын даамаар профсоюзуудай спортын бүлгэмэй түрүү hуури эзэлхын мүрысөөн П. П. Постышевой нэрэмжэтэ Пионернүүдэй байшан соо дүүрэбэ. 49-дахи hургуулиин 10-дахи классай hурагша, спортын мастерта кандидат Александр Балдаев долоohоо 6 очкор абажа, чемпион болоо. Харахагүйшүүлэй бүлгэмэй hуралсалай-үйлэдбэриин предприятиин худэлмэришэн Владимир Шаманов хахад очкогоор гээгдэжэ, хоёрдохи hуури эзэлбэ. 49-дэхи hургуулиин 9-дэхи классай hурагша Жаргал Дагбаев гурбадахи шанда хүртөө.

Эхэнэрнүүдэй дундаhаа технологическа институдай студентка, спортын мастерта кандидат Елизавета Баинсва 5,5 очкотойгоор иилата туйлаба. Багшанарай институдай 1-дэхи курсын студентка Валентина Александрова, 32-дохи hургуулиин 7-дохи классай hурагша Дарима Дамбаева гэгшэд мүн лэ эды очко абабашье, удаадахи hууринуудта гараhан байна.

Уласхоорондын даамаар үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ авиазаводой түлөөлэгшэ Виктор Игумнов, Нелля Гармаева профсоюзуудай спортын чемпионууд болоо.

БАСКЕТБОЛ. Спортын ... буудай, hургуулинуудай ... баан зургааныудай аха нарай ... хүбүүд, басагадай дунда ... түрүү hуури эзэлхын түлөө ... сөөн «Теплоприбор» завод ... спортын зал соо үнгэргэдэг ... Басагадай дундаhаа «Забайкалец» бүлгэмэй команд ... гэй спортклубай түлөөлэгшэ ... дые 44:10 тоотойгоор шүүгдэ ... түрүү hуури эзэлбэ.

Хүбүүд соohоо Буряад мебельно-модо болоhон ... руулгын комбинадай ... манда талмайн эзэдые ... тоотойгоор шүүжэ, иилата ... лаа. БМДК-гай команддаа ... гей Савельев аяар 30 ... командаа асаржа, онсо ... гараhан байна. ЛВРЗ-гай ... клубай баскетболистнууд ... бор бүтээлгын нэгэдэлэй ... мандые шүүжэ, бронзо мүнгэ ... ляар шагнагдаhан байна.

С. АФАНАСЬЕВ.

САНЫН ЗҮРГЭ ДЭЭРЭ

Профсоюзуудай hайн дурااнай спортын бүлгэмэй болон Улаан-Удэ хотын хүүгэдэй 4-дэхи hургуулиин 144 санашад энэ үбэлэй түрүүшын мүрысөөндэ хабаадаба. Мүрысөөн Кабанскын районой Селенгинск hууринай соёлой-спортын комплексын бааза дээрэ үнгэргэгдөө.

Эхэнэрнүүд 3 километрэ урилдаба. Түмэр эамшадай командын түлөөлэгшэ спортын мастерта кандидат Екатерина Дойникова энэ зайе 8 минута 57 секунда соо гаталжа, түрүү hуури эзэлбэ. Багшанарай институдай студентка Лариса Николаева, Кабанскын районой командын гэшүүн Людмила Козлова гэгшэд тус тустаа 9 минута 31 секунда саг харуулжа, шангай hууринуудта гэрэhан байна.

Эрэшүүл 5 километрэ ... баяа туршаба. Эндэ Селенгинск hууринай хүүгэдэй ... тын hургуулиин нэгэдэхи ... рядтай санашан Андрей Шаков онсо шалгараа. Тэрэ ... зайе 17 минута 27 секунда соо гаталhан байна юм. Эндэ ... Удын 50-дахи hургуулиин ... дахи классай hурагша Андрей Безызвестных—2-дохи ... замшадай команддын ... лэгшэ Андрей Ланцев 3-дахи шангуудта хүртэбэ.

А. СЕРГЕЕВ.

АЯНШАЛГА-87 ҮРГЭЛЖЭЛhӨӨР

Хэжэнгын районой худоо ажахын үйлэдбэриин түрүүшүүлhэ бүридэhэн нэгэ бүлэг аяншалагшад hаа Румыни ороо.

Районой үхэршэд, hаалишад, хонишод болон механизаторнуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ шалгарhан хүнүүдые РАПО-гой худэлмэриилэгшэдэй профсоюзай райком хүнгэлэлтэтэй путевкануудаар шагнаhан байна.

Худоо ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба түрэндэ тушааха 10 hарынгаа түсэбүүдые дүүргэhэн «Первомайский» совхозой директор Д. С. Донков түрүүшүүлэй тус бүлэгые хүтэлбэрилхэ эрхэдэ хүртэhэн байха юм.

Аяншалагшад ошоhон социалис оронойнгоо түрүү предприятинуудта хүрэжэ, ажалайнь дүй дүрэшэлтэй танилсаха зорилготой.

В. НАЙДАНОВА.

СПОРТ

ПРАВДА БУРЯТИИ

☆ КПСС-эй Центральна Комитедэй бэшэг.

☆ «Ажаллаха, бодомжолхо, харюусаха» — ТАСС-ай материал.

☆ Партийна ажабайдал: хубилган шэнэдхэлгые хүтэлбэрилгэ. «Анхарагдаагүй асуудалнууд» — М. Хензыхеновэй статья.

☆ Хүн зоной аша түhада. «Хүн бүхэнэй оролдоо hаа» — Л. Цыремпиловэй статья.

☆ Хэблэлэй шэнжэлэл. «Үе сагтаяа жэгдэ алхалан» — Р. Гаязовай статья.

☆ «Правда Бурятии» газетэдэ харюусана. «Нэгэ темээр хөёр бэшэг».

☆ Уласхоорондын мэдээсэл — ТАСС.

☆ «hонинууд» — материалнуудай суглуулбари.

☆ Байгал далайе хамгаалха гээшэ манай нангин уялга «Экологическа талаар хүмүүжүүлхэ» — А. Куклинай статья.

☆ Дачануудай участогууд дээрэ. «Хэнэй яблока амтатайб?» — В. Курочкинай статья.

☆ Газетын мэдээсэлэй таhаг.

Санаар экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.00 — «90 минута». 9.35—«Свадьба» — уран hайханай фильм. 10.35 — Концерт. 11.05—Баримтата фильм. 11.35 —Шэнэ hонин (11.45 хүрэтэр). 17.00—Шэнэ hонин. 17.15—Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 17.25 —К. Чуковский. Литературна портрет. Улаан-Удэ. 18.10—Байгал. Москва. 18.40—«XXI зуун жэл руу аяншалга». 19.40—«Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 19.55—Хүн ба хуулби». 20.25—«Прорыв» — уран hайханай фильм. 22.00—Время. 22.35 —Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 22.45— «Сууряан». 23.50 — Мэдээсэлэй—хүгжэмтэ үдэшын дамжуулга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Түүхэ. 4-дэхи класс. 10.00—Англи хэлэн. 10.30—Баримтата фильм. 11.05 —А. Твардовский. «За далью—даль». 11.35—Географи. 5-дахи класс. 12.05 — XVIII зуун жэлэй ородой искусство. Скульптура. 12.35 — «Жизнь без конца» — 5 серитэй уран hайханай фильм. 4-дэхи, 5-дахи сери. 15.00—Шэнэ hонин. 15.10 — Фильм-концерт. 18.10 — Совет шэмэглэн гоёолгын искусство. Улаан-Удэ. 18.40 — Мультфильм. 18.50 — Шэнэ hонин (буряадаар). 19.05 — «Буряадаар хэлэжэ hураябди». 19.20 —«Уран зурааша ба үе саг». Вампиловай зохёол бүтээлнүүд тухай. 20.05 — «Танай бэшэгүүдээр». Москва. 20.45 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.00—«Аяншалагшадай клуб». 22.35—Время. 22.35 — Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 22.45 — «Жизнь без конца» — 5 серитэй уран hайханай фильм. 5-дахи сери. 24.00— Баримтата фильм. 00.15 — Боксоор уласхоорондын мүрысөөн.

САГАЙ УЛАРИЛ

Декабриин 4-дэ республика доторнай бүрхэгшэг байха, сагhан орохогүй. Баруун тээhээ секундын 3—8 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. Хойто районуудта — 20—25, урда Прибайкалида — 8—13, бусад нютагуудта — 13—18 градус хүйтэн болохо.

Улаан-Удэдэ сагhан орохогүй. Баруун тээhээ секундын 2—4 метр шангаар hалхилха. 14—16 градус хүйтэн байха.

СПОРТЛОТО

«45-hаа 6-ень тааха» ба «36-hаа 5-ень тааха» «Спортлотонуудай» 1987 оной ноябриин 29-дэ үнгэргэгдэhэн 48-дахи тираж.

«45-hаа 6-ень тааха»: 5—бүхэ барилдаан, 7—классическа барилдаан, 11—волейбол, 25—шаргын спорт, 37—акробатика, 39—бадминтон.

«36-hаа 5-ень тааха»: 7—классическа барилдаан, 15—байдарка ба каноэгээр hэлюурдэлгэ, 26—табан зүйлэй мүрысөөн, 27—hур харбалга, 33—футбол.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

1987 оной ноябриин 29-дэ үнгэргэгдэhэн 48-дахи тираж дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени соообщаа.

«45-hаа 6-ень тааха спортлото»: 1.550.677 билет ороолгаан номер хэншье таабагүй, табан номер (51 карточка) таагшад — 912 түхэриг, дурбэн номер (3505 карточка) таа... хүнүүд 19 түхэриг, гурбан номер (48.712 карточка)-таа... 3 түхэриг абаха байна.

«36-hаа 5-ень тааха спортлото»: 15.003.873 билет ... Табан номер (14 карточка) тааhан хүнүүд — 10.000 түхэриг, дурбэн номер (5707 карточка) таагшад — 124 түхэриг, гурбан номер (199.652 карточка) тааhан хүнүүд 7 түхэриг абаа.

48-дахи тиражай биледүүдээр, 39-дэхиhөө 48-дахи тираж хүрэтэр хабаадаhан 10 тиражай биледүүдээр шүүгдэнэ. 1987 оной декабриин 14-hөө 1988 оной январиин 14-... түлэгдэхэ.

(ТАСС).

Редакторай орлогшо Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00735. Заказ № 277. Индекс 04610.